AZ ERDÉLYI ROMÁN FÖLDBIRTOKTÖRVÉNYEK

I. A GYULAFEHÉRVÁRI NEMZETGYŰLÉS HATÁROZATA.
II. A 3911/1919. ÉS 2478/1920. SZ. RENDELETTÖRVÉNY.
III. A GAROFLID-FÉLE TÖRVÉNY.

BUDAPEST
HORNYÁNSZKY VIKTOR MAGYAR KIRÁLYI UDV. KÖNYVNYOMDÁJA
1921

KIADJA A NÉPIES IRODALMI TÁRSASÁG.

D. 521/6

AZ ERDÉLYI ROMÁN FÖLDBIRTOKTÖRVÉNYEK

I. A GYULAFEHÉRVÁRI NEMZETGYŰLÉS HATÁROZATA.
II. A 3911/1919. ÉS 2478/1920. SZ. RENDELETTÖRVÉNY.
III. A GAROFLID-FÉLE TÖRVÉNY.

BUDAPEST
HORNYÁNSZKY VIKTOR MAGYAR KIRÁLYI UDV. KÖNYVNYOMDÁJA
1921

KIADJA A NÉPIES IRODALMI TÁRSASÁG

G. O. száma és kelte.
Nr. 1. 1918. XII. 1/14. Nagyszeben, 1918. XII. 11. (november 29.)

A Kormányzótanács (Consiliul Dirigent) kiáltványa az erdélyi, bánáti és magyarországi oláh nemzethez.

A Gyulafehérváron f. év november 18-án (deczember 1) tartott nemzetgyűlés egyetértéssel és kimondhatatlan lelkesedéssel az erdélyi, bánáti és magyarországi oláh nemzet százados álmát megvalósította és elhatározta ezen területeknek az oláh királysággal való egyetértést, azonban az általános szavazati jog alapján választandó alkotmányozó gyűlés összeüléséig a nemzetgyűlés fenntartja ezen területek ideiglenes autonomiáját.

Ezzel Erdély, Bánát és Magyarországnak oláhoktól lakott részei elszakadtak a magyar államtól és az oláh királysággal való végleges egyesítéséig a mi kormányzásunk alá került.

Hálát adunk az Istennek, hogy ezer év után ismét sikerült az egész oláh nemzetet egyetlen államban egyesíteni.

Kegyeletes örök hálánkkal adózunk a legyőzhetetlen oláh hadseregnek és I. Ferdinánd dicsőséges és bölcs oláh

királynak, míg a szövetséges hatalmaknak, a melyek fényes győzelmekkel a civilisatiót megszabadították a barbárság veszedelmétől, mély hálánkat és bámulatunkat fejezzük ki.

A gyulafehérvári nemzetgyűlés kitűzte a mi állami életünk vezető elveit és szilárdan el vagyunk határozva a gyulafehérvári határozatok végrehajtására.

Azt akarjuk, hogy országunk földjén igazság és szabadság uralkodjék. *Igazság és szabadság nemcsak az oláhoknak, hanem az együttlakó nemzeteknek is, a kiket sok százados sorsuk szomszédjainkká tettek.*

Azt akarjuk, hogy az igazság és a szabadság uralkodjék nemcsak a hatalmasok és erősek, hanem a gyengék és az elnyomottak részére is.

Legyen igazsága a földmívesnek is, úgy mint az iparosnak és a kereskedőnek is.

Mindenik egyformán találja meg boldogulását és megélhetését ezen az oláh földön, megbecsülve és segítve egymást.

Mindenki legyen ugyanazon jogú fia az oláh államnak.

Ezen okból minden ittlakó népnek nemzeti szabadságot adunk, egyenlő jogú és teljes autonom szabadságot az összes egyházaknak;

tiszta democratikus uralmat teremtünk a közélet minden terén;

általános, közvetlen, egyenlő és községenkinti titkos szavazat aránylagos módon a mindkét-nembeli 21 éveseknek a községi, megyei vagy parlamenti képviselet czéljára;

tökéletes sajtó-, gyülekezési- és egyesülési szabadságot, az emberi gondolatoknak szabad terjesztését és

radicalis agrárreformot fogunk kezdeményezni. A föld, mely eddig is évszázadokon át a földmíves véres izzadságával volt megmívelve, oly mértékben jusson a földmívelő birtokába, a mint azt szorgalma megkívánja, hogy boldog

lehessen és hogy a sokak munkája által földünk termése megtízszereződjék.

Akarjuk, hogy az ipari munkások, napjaink gazdasági életének alapjai, munkájukért gazdag kárpótlást és kielégítést találjanak s e célból készek vagyunk ugyanazon jogokat és kedvezményeket biztosítani részükre, a melyekkel a nyugat leghaladottabb államainak munkásai bírnak.

. . . Hisszük, hogy ez a kiváló tulajdonságokkal rendelkező latin faj rövidesen csodálatba fogja ejteni a világot a civilisatio továbbfejlődését előmozdító tevékenységével.

Isten minket úgy segéljen! (Aşă să ne ajute Dunnezeu!)

Nr. 2. hiányzik.
Nr. 3. 1918. XII. 18/31.

Nr. 3631. Bucuresti, 1918. XII. 11. *Királyi törvényrendelet. Ferdinánd oláh király*, ellenjegyző: Jon. J. Bratianu ministerelnök. A ministertanács elnökének 2171/1918. sz. jelentéséből *tudomásul veszi a gyulafehérvári egyhangú nemzetgyülési határozatot*, elrendeli, hogy a Gyulafehérváron 1918 (IX./18) XII. 1. *tartott nemzetgyülési határozatában foglalt területek az oláh királysággal egyesíttettek és örökre egyesítve maradnak.*

Erdély, Bánát és a többi csatolt magyar területekre vonatkozó agrárreform.

Rendelettörvények.

Az Olvasó figyelmébe!

Erdély, Bánát és a többi csatolt magyar területekre vonatkozó agrárreform tekintetében eddig két ú. n. rendelettörvény jelent meg. Az első 1919. évi szeptember hó 10-én kelt 3911/1919. számú rendelettörvényt a hivatalos lapnak (Monitorul Oficial) 1919. évi szeptember hó 12-iki 117-ik

számában hirdették ki; a második — előbbit novelláris úton módosító, illetve kiegészítő — 1920. évi június hó 9-én kelt 2478/1920. számú rendelettörvény pedig a hivatalos lapnak (Monitorul Oficial) 1920. évi június hó 12-iki 55-ik számában látott napvilágot.

Gyakorlati használatra a fenti két rendelettörvénynek ma érvényben levő szövegét azzal a megjegyzéssel közöljük, hogy az első rendelettörvény hatályban maradt czikkei minden külön megjelölés nélkül, a második rendelet-törvény czikkei pedig *-gal megjelölve közöltetnek.

I. FEJEZET.

A kisajátítás jogosultsága és mértéke.

1. czikk. Az 1918. évi deczember hó 11/25-ik napján kelt 3632. számú rendelettörvény 5-ik czikkében foglaltak alapján és az Erdély, Bánát és a többi volt magyar románlakta területek összes románjainak meghatalmazott képviselői által Gyulafehérváron 1918. évi november hó 18-án (deczember hó 1-én) megtartott nemzetgyűlésén hozott III. czikkely 5-ik pontjában foglaltakkal összhangban, ezennel kimondatik az állam kisajátítási joga közérdekből és a jelen rendelettörvényben foglalt mértékben és feltételek alatt:

1. Falusi parasztbirtokok szaporítása, kiegészítése és tökéletesítése czéljából.

2. A falusi gazdálkodás belterjesebbé tételének előmozdítása czéljából, középbirtokok és mintagazdaságok meghagyása, vagy a körülményekhez képest ilyeneknek alapítása által.

3. A nemzeti ipar fejlődésének megkönnyítése czéljából a létező, vagy jövendő ipar czéljaira olyan területek biztosítása által, a mely területeknek földrajzi, térrajzi és földtani kürülményei fenti czélokra való alkalmasságukat feltétlenül indokolttá teszik.

4. Városokban, továbbá bánya-, ipari- és fürdőközpontokban a megélhetési viszonyok megkönnyítése czéljából olyan alkalmas területeknek biztosítása által, a melyeken munkások és más szerény életviszonyok között levő lakósok részére kis gazdaságok alapíttathassanak.

*2. czikk. E czélból,

1. Teljes egészükben ki fognak sajátíttatni:

a) idegen államok alattvalóinak, legyenek légyen idegenek akár származásuknál fogva, akár pedig házasság folytán, vagy más módon, idegeneknek számíttatván a kiegészített Romániának valamennyi olyan lakói is, a kik az állampolgárság tárgyában alkotandó törvény alapján idegen állampolgárságra fognak optionálni, — a mennyiben ez intézkedések nem fognak ellentétben állani a szövetségeseknek Ausztria-Magyarországgal kötött békeszerződésében foglaltakkal — összes ingatlanai, jogi természetre és kiterjedésre való tekintet nélkül;

b) az összes, akár magán-, akár közjellegű jogiszemélyeknek, intézményeknek, testületeknek, alapítványoknak, pénzintézeteknek, vállalatoknak stb., a melyeknek székhelye, vagy tulajdonképeni működési területe a kiegészített Románia területén kívül fekszik, összes ingatlanai jogi természetre és kiterjedésre való tekintet nélkül;

c) azok az ingatlanok, a melyek tudományos szempontból különös jelentőséggel bírnak.

2. Egész kiterjedésükben kisajátíthatók:

a) mindazon ingatlan birtokok, a melyek 1917. november hó 1. után, a volt magyar kormánynak az ingatlanok szabad forgalmának korlátozása tárgyában kiadott rendeletei alapján kerültek jelenlegi birtokosaik tulajdonába;

b) az 1-sö pont *b)* bekezdésében foglalt összes alattvalók összes mezőgazdasági birtokai jogi természetre és kiterjedésre való tekintet nélkül, még az esetben is, ha neve-

zettek székhelye a kiegészített Románia határain belül feküdnék; kivételt egyedül csak azon birtokok és birtokrészek képeznek, a melyek minden kétséget kizárólag valamely különleges, tudományos, művészi, köznevelési, egészségi, kegyes, vagy pedig nemzetgazdasági czélt szolgálnak.

Ilyen kivételek újonnan is kreálhatók.

Nem fognak e kategória alá tartozni és e pontban foglalt intézkedések alapján nem lesznek kisajátíthatók politikai községeknek erdői, hegyei és községi legelői, továbbá az 1898. évi XIX. sz. magyar törvényczikk I-ső szakaszának *b*), *c*) és *d*) pontjaiban körülírt közbirtokosságoknak, úgyszintén a volt határőrvidéki ezredek vagyonközösségének hasonló birtokai.

Nem lévén erkölcsi jogi személyek, nem fognak e kategoria alá tartozni azok a birtoktársaságok sem, a melyek több tulajdonosnak önkéntes hozzájárulásából alakulván, a telekkönyvben ma is az egyes tulajdonostársak hányadrészekben kifejezett résztulajdonát képezik; e birtokok csakis a 4. czikk 2-ik és a következő czikk rendelkezései alá fognak tartozni.

Ugyancsak mentesek lesznek a kisajátítás alól azok az erdők, a melyek az e pontban megjelölt jogalanyoknak, vagy személyzetüknek közvetlen tűzi- és épületfa szükségletét szolgálják, annyiban, a mennyiben e szükséglet teljes fedezésére szolgálnak.

Minden esetben kisajátítás alól mentesek maradnak egyházi és iskolai testületeknek megművelhető olyan földjei, — legfeljebb 32 kat. holdig — a melyeknek a multban, vagy a jelenben is, úgynevezett parochiális sessio, canonica portio rendeltetésük volt, vagy van; — legfeljebb 16 kat. holdig — olyan földjei, a melyek a multban, vagy a jelenben is tényleg tanítói javadalmazási czélokra szol-

gáltak, illetve szolgálnak, — 12 évi időtartamnál rövidebb szünetelés a rendeltetés jellegét nem változtatja meg, — továbbá ugyancsak mentesíttetni fognak a kisajátítás alól egyházközségeknek legalább 5 kat. holdnyi kiterjedésű olyan megművelhető területei, a melyek az egyház szükségleteinek fedezésére szolgálnak;

c) elmebetegeknek és gondnokság alatt állóknak összes mezőgazdasági ingatlan birtokai jogi természetre és kiterjedésre való minden tekintet nélkül, a mennyiben leszármazóik nincsenek;

d) az összes olyan 20 kat. holdnál nagyobb kiterjedéssel bíró mezőgazgasági ingatlanok, a melyek 1914 június 31. után kerültek olyan tulajdonosok tulajdonába, a kik addig nem foglalkoztak mezőgazdálkodással, kivételt egyedül a törvényes örökösödés útján való háramlás képez.

3. Kisajátítható az egész megművelhető terület:

Falusi községekben 30, városi községekben 10 kat. holdon felüli mindazon ingatlanokból, a melyek 1900. évtől kezdve 1918. évig 12 egymást követő esztendőn keresztül haszonbérbe vagy részművelésbe voltak adva, kivételt csak az az eset képez, ha a kiskorú tulajdonosok nagykorúságuk elérte és a haszonbéri szerződések lejárata után, birtokaikat saját kezelésükbe vették. Nem élhetnek ezzel a kedvezménynyel azoknak a birtokoknak kiskorú tulajdonosai, a mely birtokok, mielőtt kiskorú tulajdonosaik tulajdonába kerültek volna, legalább 6 egymást követő éven át haszonbérbe voltak adva.

*4. Valamennyi mezőgazdasági birtok mezőgazdaságilag megművelhető részéből kisajátítható lesz, — ide tartoznak a városi községek külsőségei is — bárki legyen az ingatlan tulajdonosa és bármilyen legyen is az ő jogi cselekvő képessége, vagy a kisajátítandó ingatlan jogi természete — az 500 kat. holdon felüli rész. E maximumon alól

is folytatható lesz a fokozatos arányos kisajátítás 20%-os kulcs alapján, a mely művelet a minimális 200 kat. hold mértékig megismételhető lesz.

3. czikk. Gazdaságilag megművelhető területnek fog tekintetni minden olyan terület, a mely eddig szántó, kaszáló, legelő czéljaira szolgált, úgyszintén bármely más olyan terület, a mely alkalmasnak fog találtatni arra, hogy haszonnal művelés alá vétessék.

*4. czikk. Az agrárbizottság által adott előzetes hozzájárulás alapján a kisajátítás rendjén le lehet szállani és pedig:

Az eredetileg 200 kat. holdon felüli birtokoknál e mérték alá is, az e rendelettörvény 1. czikkének 1. pontjában körülírt czélok elérésére a 33. czikk 1., 3. és 5. pontjaiban folsorolt igényjogosult egyének kéréseire tekintettel olyan községekben és vidékeken, a hol a fenti czél eléréséhez szükségelt föld hiányzik; továbbá az olyan helyeken, a hol az 1. czikk 3. és 4. pontjaiban körülírt czélok eléréséhez szükséges föld hiányzik; és végül ott, a hol a község rendes állatlétszámának legeltetéséhez feltétlenül szükséges legelő vagy teljesen hiányzik, vagy a meglevő legelő nem elégséges.

Városi községekben, úgyszintén bánya-, ipar- és fürdőközpontokban, de csakis az e czikkben körülírt czélok elérésére, az eredetileg 200 holdnál kisebb birtokok részei is kisajátíthatók, de legfeljebb csakis 50 kat. holdig.

Mindkét esetben a kisajátítást szenvedő birtokos kérésére, a mennyiben a körülmények engedik, lehetőleg a község határában, vagy az ország más részében részére más egyénértékű terület fog felajánltatni az agrárbizottság hozzájárulása, illetve értesítése mellett.

A mennyiben a lakások szaporításának kérdése a rendelkezésre álló területek kisajátítása útján nem lenne

megvalósítható, ez esetben a kisajátítások rendjén és a szükség mérvéhez képest más olyan területek folytatólagos kisajátításához is hozzá lehet kezdeni, a melyek és pedig: falusi községekben legfeljebb 600 méter körleten, városi községekben, bánya-, ipar- és fürdőközpontokban pedig legfeljebb 1000 méter körleten belül fekszenek. E körletek (raze) kiindulási pontját a község belterületének határa képezi. Egy házhely czéljára legfeljebb egy negyed kat. holdnyi terület számítható.

Mindazok, a kik ilyen telkekben fognak részesíttetni, kötelesek lesznek birtokbalépésüktől számított legfeljebb 3 éven belül az építkezést megkezdeni, mert ellenesetben elfogják veszíteni kapott telkeiket és már eszközölt fizetéseiket.

Városi községekben, bánya-, ipar- és fürdőközpontokban kisajátíthatók lesznek mindazok a belsőségek, is a melyek 1919. évi január hó 1-től számított legalább 3 év óta beépítetlenül fekszenek.

5. czikk. A tulajdonosnak jogában áll megválasztani a kisajátításmentes birtokrészt és e választási joga ahhoz a feltételhez van kötve, hogy a falusiaknak maradó rész gazdasági szempontból czélszerűen hasznosítható legyen. Hasonlóképen a tulajdonos sem sajátítható ki másként, csak úgy, hogy a részére megmaradó birtokrész a birtokon található főbb gazdasági berendezkedésekkel együtt egy egységes gazdasági egészet képezzen.

Jogában áll a tulajdonosoknak, hogy a 2. és 4. czikkek korlátai között és jelen szakasz első bekezdésében foglaltakhoz képest még egy kisajátítás alól mentes birtokrészt tarthasson meg egy olyan fiúgyermeke részére, aki 1918 deczember 1-ig megkezdte gazdasági tanulmányait és azoknak szabályszerű időn belül való befejezése után mezőgazdaságra adja magát.

*6. czikk. Ugyanannak a földbirtokosnak több község

határában fekvő birtokai egy egységnek tekintetnek, fennmaradván a birtokosnak az 5. czikkben említett a joga, hogy választhasson a tekintetben, hogy mely birtokát, vagy birtokának mely részét kívánja kisajátítás alól mentesíttetni. Megegyezés hiányában az agrárbizottság határozata mindkét félre kötelező. Egy egység gyanánt tekintendők mindazok a birtokrészek is, a melyek az eredetileg egységes birtokból 1918. évi október hó 18-ika után szakíttattak el, a mennyiben nyilvánvalóvá válnék az agrárreformactió kijátszásának és meghiúsításának czélzata.

7. czikk. Egy egységes birtek társtulajdonosainak joguk van arra, hogy a 2. és 4. czikkek szerint mindenikük külön megtarthasson magának egy-egy kisajátítás alól mentes maximális birtokrészt, a mennyiben a birtokot 1914 július 31-ig természetben felosztva használták. Kivételt képeznek egyeneságú leszármazókkal bíró törvényes házastársak, a kik, a mennyiben osztatlanul is bírták a birtokot, mindegyiküknek külön-külön joga lesz egy-egy kisajátítás alól mentes maximális birtokrészhez. Osztatlan birtoklás esetében a gyermekeknek sem lesz joguk nagyobb birtokrészhez, mint a mennyit szüleiknek kisajátításmentes birtokrészeik együttesen kitesznek.

A mennyiben a társastulajdonjog 1918 október hó 18-ika után kötött szerződés alapján kebeleztetett volna be és a mennyiben jelen rendelettörvény intézkedései kijátszásának czélzata nyilvánvaló, ez esetben a kérdéses átruházás semmisnek és meg nem történtnek fog tekintetni és csak az eredeti tulajdonosnak lesz joga arra, hogy egy kisajátítás alól mentes birtokrészt tarthasson meg magának. A kisajátításmentes maximum szempontjából erkölcsi jogiszemélyek egy személynek tekintetnek.

*8. czikk. Mindazokban az esetekben, a midőn egy földbirtokosnak egy község határán belül fekvő egész bir-

toka kisajátíttatik, az illető birtokos kívánságára a kisajátított birtokhoz tartozó épületek és kisajátítás alól mentes területek is kisajátítandók lesznek. Ugyancsak mindazokban az esetekben, a midőn a kisajátítás 500 kat. hold alá fog szállani, vagy a midőn eredetileg 500 kat. holdnál kisebb birtokot fognak kisajátítani, a földbirtokos kívánságára az egész birtok felülépítményeivel együtt kisajátítandó lesz.

9. czikk. Szőlők, veteményeskertek és gyümölcsösök, gyümölcsös- és komlóskertek, úgyszintén községi közlegelők általában nem esnek kisajátítás alá és nem számíthatók bele a kisajátítás alá eső területbe.

A 4-ik czikk utolsó bekezdésében jelzett czélokra és az ott jelzett keretek között községi közlegelők részei is kisajátíthatók lesznek, de csakis oly módon, hogy ezáltal a megmaradó községi közlegelő ne lehessen kisebb annál, mint a mennyi a község által eltartható maximális állatlétszám legelőszükségletének fedezésére szükséges; vagy pedig ellenkező esetben a községi legelő a község határának más részéből megfelelőleg kiegészítendő lesz. Ugyane czélból 5 kat. holdig zöldségeskertek, gyümölcsöskertek, gyümölcsösök és komlóskertek is kisajátíthatók lesznek.

Díszkertek és magánparkok, a mennyiben falun 5 kat. holdnál, városban, bánya-, ipar- és fürdőközpontokban 2 kat. holdnál nagyobbak, fenti mértéken felül a kisajátítható részhez fognak számíttatni. A fenti mértéket meghaladó rész egészben kisajátítható lesz.

Városoknak, távábbá bánya-, ipar- és fürdőkozpontoknak belterületén fekvő, egymással közvetlen összeköttetésben nem álló és lakás czéljaira nem szolgáló bárminő kertek és magánparkok a 4. czikk utolsó bekezdésének intézkedései alá tartoznak.

10. czikk. Ott, a hol a lakosság gazdasági érdeke kívánja, hegyi legelők vagy erdők is kisajátíthatók lesznek,

azonban csak úgy, hogy úgy a kisajátított, mint a ki nem sajátított rész gazdaságosan kihasználható legyen. Ilyen területek azonban csakis községek, közbirtokosságok vagy szövetkezetek osztatlan tulajdonába, illetve használatába adhatók azzal, hogy vagy állami ellenőszés alatt maradnak, vagy pedig fenti czélokra az állam tulajdonát fogják képezni. Olyan helyeken, a hol a földszükséglet olyan arányú, hogy másként ki nem elégíthető, — a művelési ág megváltoztatásával — erdők is kisajátíthatók lesznek, de csak abban az esetben, ha talajuk mezőgazdasági művelésre alkalmas és a mennyiben azt a nemzeti gazdasági érdekek megengedik.

Mindkét esetben a 4. czikkben előírt előzetes hozzájárulás eszközlendő ki.

11. czikk. A megyei bizottságoknak (17. czikk.) minden egyes esetben szem előtt kell tartaniok az egyes községek legelő- és erdőszükségletét.

E czélból szomszéd községeknek legelőrészei is kisajátíthatók lesznek, a mennyiben azok az illető község maximális marhalétszámának rendes szükségletét meghaladják.

Az ekként kisajátított területből azonban csakis községi és az összes állattartó községi lakosok állatainak használatára szolgáló legelőket lehet alakítani, tekintet nélkül arra, hogy az illetőknek van-e vagy sem földjük.

12. czikk. A kisajátított ingatlanokkal együtt fognak kisajáttíttatni a vízjogok, vámjogok és bármely más előjogok, úgyszintén kisajátíthatók lesznek az összes gyárak, berendezések és bárminemű telepek és a kisajátított ingatlanokhoz tartozó jogok is.

A vízjogok, vámjogok és egyéb előjogok nem adhatók magánosok tulajdonába; a gyárak, berendezések és egyéb telepek elsősorban községbeli, vagy részben községbeli lakosokból alakított társulatok tulajdonába, illetve használatába fognak átadatni.

A fenntartott ásványok, a melyek a kisajátított terület mélyében találtatnak, a kisajátított ingatlannak az új tulajdonos javára történt átadása után is, minden esetre az állam tulajdonát fogják képezni.

II. FEJEZET.

A kisajátítási eljárás.

*13. czikk. A jelen rendelettörvény intézkedéseinek végrehajtása a legfőbb agrárreformtanács által fog eszközöltetni.

A legfőbb agrárreformtanács egy elnökből, egy másodelnökből, 12 rendes és 24 póttagból, valamint a szükséges segédszemélyzetből fog állani.

Az elnök, másodelnök és a tagok királyi rendelet által fognak kineveztetni. Az elnökök és tagok kinevezése az agrárreform végrehajtásának egész időtartamára fog szólani.

A legfőbb agrárreformtanács 3 osztályban fog működni és pedig:

I. osztály Erdély részére,

II. osztály Bánát részére,

III. osztály a többi volt magyar területek részére.

Az osztályok a hozzájuk tartozó ügyeket ötös tanácsban fogják eldönteni. A mennyiben az öt tanácstag közül kettő nem csatlakoznék a hozott határozathoz, teljes ülést fog összehivatni, a mely csak akkor lesz határozatképes, ha az elnökök egyike és legalább 10 tag jelen van.

A legfőbb agrárreformtanács tagjai nem lehetnek egymásnak rokonai egyenes ágon, továbbá a negyedik oldalágig és sógorai a második ágig.

A legfőbb agrárreformtanács székhelye Kolozsvár városban lesz.

Az egyes tanácsok alakítása és az ügyek tárgyalása

a polgári perrendtartás rendelkezéseinek analog alkalmazása mellett fog történni (1911. évi I. magyar törvényczikk).

A legfőbb agrárreformtanács véglegesen, vagyis mint utolsó fórum dönt a megyei bizottságoknak a kisajátítandó terület és annak természetben való kihasítása (30. czikk) tárgyában hozott határozatai ellen beadott fellebbezések fölött.

A legfőbb agrárreformtanács minden egyes esetben, a midőn új, akár törvényhozási, akár közigazgatási természetű intézkedés szükségessége fog felmerülni, indokolt előterjesztéssel fog élni az agrárbizottsághoz.

Ugyanígy fog eljárni a legfőbb agrárreformtanács mindazon esetekben, a midőn az fogja kérdés tárgyát képezni, hogy az állam tulajdonát képező birtokokból menynyiben és milyen mértékig részesíttessenek a 33. czikkben körülírt igényjogosultak. Ez esetben az illetők kérése a helyi bizottságnál adandó be, ezt a helyi bizottság a megyei bizottsághoz, a megyei bizottság pedig ennek véleményével együtt a legfőbb agrárreformtanácshoz fogja felterjeszteni.

Ugyancsak ez a legfőbb agrárreformtanács köteles az agrárbizottságnak javaslatot tenni aziránt, hogy az általa kisajátított birtokokból közczélokra, milyen rendeltetéssel, hol és mennyit kíván fenntartani. Az ilyen irányú kérések az illetékes hatóságok részéről egyenesen a legfőbb agrárreformtanácshoz intézendők, a mely saját indokolt véleményével együtt felszerelt felterjesztésében az agrárbizottság hozzájárulását fogja kérni.

A legfőbb agrárreformtanács keretébe az agrárbizottságnak egy szakosztálya fog beilleszteni, a mely szakosztály az agrárbizottság egy kiküldöttjéből, mint elnökből és a legfőbb agrárreformtanács kebeléből kiküldött két meghatalmazottból fog állni; ez a szakosztály fogja intézni a törvény alkalmazásának és végrehajtásának egész közigaz-

gatási részét. E szakosztály egyes szolgálati ágazatai specialis szakok szerint fognak megosztatni.

14. czikk. A kisajátítási munkálatoknak előkészítése az egész országban egyszerre, az alábbi szabályok szerint veszi kezdetét:

Az összes, jelen rendelettörvény szerint kisajátítható ingatlanokkal bíró tulajdonosok kötelesek jelen törvényrendeletnek a hivatalos lapban („Gazeta Oficiala") történt közzétételétől számított 30 napon belül a birtok fekvése szerint illetékes járásbírósághoz a következőket tartalmazó nyilatkozatot beadni:

a) a birtok, község, járás és megye neve;

b) a tulajdonos neve, családi állása, jogi képessége és tényleges lakhelye;

c) a birtok jogi állapota és terhei;

d) hány birtoka van, mindegyiknek fekvése és kiterjedése. a felülépítmények és esetleges ipari telepek feltüntetésével;

e) a birtok egész kiterjedése kat. holdak szerint és részletezve is, hogy mennyi abból szántó, szénafű, legelő, kert, szőlő, erdő stb., úgyszintén mennyi a kisajátítás alól mentes terület, a melyet megtartani kíván;

f) mit ajánl fel önként kisajátításra;

g) hogy a birtok bérbe van-e adva vagy sem, és ha bérbe van adva, a bérlő neve, a bérleti szerződés tartama, az évi bérösszeg és meddig van kifizetve a haszonbér;

h) létezik-e a birtokról térképfelvétel, vagy gazdasági üzemterv;

i) egyezik-e a tényleges állapot a telekkönyvi állapottal és vannak-e folyamatban levő tulajdoni perek, vagy pedig sommás visszahelyezési perek;

j) mennyi a kat. tiszta jövedelem, földadó, házadó és az ipari berendezés adója;

l) mennyi a birtok vételára egészben vagy holdanként, létezik-e osztálybeli becslés, örökösödéskori becslés, vagy bármely hitelintézetnek becslése, megjelölésével annak, hogy mikor fizettetett az illető vételár, vagy mikor eszközöltettek a becslések.

Fenti bejelentési kötelezettség kiskorúak és gyámság alatt levők tekintetében törvényes képviselőiket, abban az esetben pedig, ha az ingatlan haszonélvezettel (akár törvényes, akár szerződésen alapuló) van terhelve, a haszonélvezőt terheli.

A járásbíróság vezetője csatolja a beadott nyilatkozathoz a telekkönyvi kivonatokat és azt a helyi bizottság rendelkezésére bocsátja. (15. czikk.)

A tulajdonos által beadott nyilatkozat a kisajátítási műveletek alapjául szolgál. Azoknak, a kik ezt a nyilatkozatot nem adják be, — igazolt vis major esetét kivéve — nem lesz jogukban nyilatkozatuk hiányának okából a kisajátítás rendjén esetleg történt sérelmek ellen jogorvoslattal élni.

A községi elöljáróságok kötelesek lesznek e rendelet törvény kihirdetésétől számított 8 napon belül a tulajdonosokat nyilatkozatuk beadására felszólítani. A felszólítás a birtok intézőségének székhelyén eszközlendő és a községi elöljáróság a felszólítás megtörténtét igazoló vétivet megőrizni köteles.

*15. czikk. A kisajátítandó területeknek a helyszínen általános vonásokban leendő meghatározására községenként helyi bizottságok alakíttatnak.

E bizottságok összetétele a következő:

a) a birtok fekvése szerint illetékes járásbíróság vezetője vagy helyettese, nevezettek nemlétében a főszolgabíró vagy szolgabíró;

b) a megyei gazdasági tanácsos vagy helyettese;

c) a birtok tulajdonosa vagy meghatalmazottja. Ha a birtok többek tulajdonát képezi, valamennyi tulajdonosnak jogában áll akár személyesen, akár meghatalmazott által megjelenni.

d) a falusiak által az agrárreformmunkálatoknak megkezdésekor a járásbíró jelenlétében községenként kijelölt két-két megbízott;

e) a körjegyző.

Abban az esetben, ha a falusiak megbizottjaik személyében nem tudnának megegyezni, nevezetteket a falu lakosai közül a járásbíró fogja hivatalból kijelölni.

A helyi bizottságok e rendelettörvény kihirdetésétől számított legfeljebb 60 napon belül fogják működésüket megkezdeni, a járásbíró elnöklete alatt.

*16. czikk. A fenti *c*) alpontban említett bizottsági tag kihagyásával és helyette a községi bírónak bevonásával kiegészített helyi bizottság fog eljárni a járási bizottság által a földet igénylő falusiakról készített névsora tárgyában és a névsort a 33. czikknek megfelelő elsőbbségi sorrendben véglegesen össze fogja állítani. Ez ügyek elbírálása a bizottság székhelyén történik. A lezárt kimutatások a községbeli hivatalos épületek ajtaira 30 napon át ki fognak függesztetni. A bizottság a kimutatások összeállításáról és közszemlére tételéről két példányban kiállított jegyzőkönyvet fog felvenni, melynek egyik példánya a község irattárában fog őriztetni, másik példánya pedig a megyei bizottságnak fog felterjesztetni. A kimutatással meg nem elégedett falusiak kifogásaikat a kimutatás közhírré tételétől számított 30 napon belül a megyei bizottsághoz fogják beadni.

Miután a földben való részesítés iránti jogosultsággal bíró falusiak névsora megállapíttatott, a 15. czikk szerint megalakított helyi bizottság a helyszínen össze fogja gyűjteni mindazokat az adatokat, a melyek a megyei bizottságok

részére a birtok kisajátítható területének meghatározása, a kisajátítás hányadának megállapítása, megválasztása, az odavezető utak, legelő, itatók stb. kijelölése, valamint a kisajátítási ár meghatározásához szükségesek.

Meg fogja hallgatni az érdekelteket és meg fogja kísérelni végleges egyezséget kötni a tulajdonos és a falusiak között, úgy a kisajátítandó terület, mint az ár tekintetében.

A helyi bizottság összes munkálatairól jegyzőkönyv veendő fel, a mely fel fogja tüntetni a netalán létrejött egyezséget, ellenkező esetben pedig az érdekelt felek kifogásait és indokait.

A helyi bizottság az ő munkálatairól felvett jegyzőkönyvet — a mely a kisajátításra és az árra vonatkozik — eredetiben, két másolattal a megyei bizottsághoz fogja beterjeszteni. (17. czikk.) A megyei bizottság az eredetit visszatartván, az egyik másolati példányt az agrárbizottság szakosztályának, a másik példányt a mezőgazdasági tanácsosi hivatalnak fogja megküldeni.

*17. czikk. A megyei bizottságok (megyénként egy vagy több) a következő tagokból fognak alakíttatni:

a) egy a törvényszék elnöke által, a törvényszék bíráiból kinevezett bíró;

b) két gyakorlati, illetve gazdasági szakismerettel bíró, a prefectus által javaslatba hozott és az agrárbizottság által kinevezett tag;

c) a megyei gazdasági tanácsos, vagy helyettese;

d) a bírósági jegyzők közül kinevezett egy vagy több jegyző. A bizottság szükség esetén szakértőket alkalmazhat.

A bizottság elnöke a törvényszéki bíró.

A bizottság szótöbbséggel határoz; a szavazatok egyenlősége esetén pedig az elnök szavazata dönt.

*18. czikk. A megyei bizottság a helyi bizottság által

felvett jegyzőkönyvek vétele után határidőt fog kitűzni és ki fog szállani a helyszínére azon czélból, hogy kisajátítsa és kijelölje a kisajátított részt, részletesen megállapítsa a kisajátított rész határait és végül szem előtt tartván a föld minőségét és a birtok összes gazdasági alkotó elemeit, megállapítsa a kisajátítási árat.

A megyei bizottság saját székhelyére tárgyalási határnapot fog kitűzni és véglegesen dönteni fog az igényjogosult falusiak névsorának összeállítása tárgyában az illető érdekeltek által beadott kifogások felett, megállapítván az igényjogosultak végleges névjegyzékét.

Ugyanez a bizottság — szükség esetén szakértők meghallgatása alapján, — meg fogja becsülni a kész vetéseket, az élő és holt gazdasági felszerelést, a gazdasági és ipari berendezéseket, végül a megmaradó földet, melyet a földbirtokos esetleg eladni kíván.

A tulajdonos kártalanítandó lesz összes beruházási és amelioratiói fejében, a mennyiben ezeknek értéke nem foglaltatnék a kisajátított terület értékében.

A kisajátított területnek végleges birtokbaadásáig is az agrárbizottság a megyei gazdasági hatóságok útján, a kisajátított területet az igényjogosultsággal bíró falusiaknak, akár egyéni, akár társas birtokukba bocsátja.

*19. czikk. A mennyiben a helyi bizottság által felvett jegyzőkönyv a falusiak és tulajdonos közötti vitás kérdéseket tartalmaz, az esetben a megyei bizottság érdemben határoz. A megyei bizottság összes munkálatairól jegyzőkönyvet fog felvenni, e jegyzőkönyvbe minden egyes esetben felveendők a tulajdonosnak és két meghatalmazottjuk által képviselt falusiaknak kérései.

A megyei bizottságok üléseinek határideje a birtok fekvése szerint illetékes község vagy községek előljáróságainál történt kifüggesztés útján fog közhírré tétetni.

A megyei bizottságoknak a kisajátítandó terület nagyságára és a kisajátítandó területnek a helyszínen történt kijelölésére vonatkozó határozatait, a meg nem elégedett fél által 15 napon belül a legfőbb agrárreformtanácshoz, az árra vonatkozó határozatai a 21. czikknek megfelelően, a táblához fellebbezhetők.

A legfőbb agrárreformtanácsnak jogában áll új bizonyítékokat felvenni és esetleg a helyszínen is szakértőket meghallgatni.

20. czikk. Az e rendelettörvény alapján kisajátított földek kisajátítási ára kat. holdanként, az illető földek osztályozása és minősége szerint állapíttatik meg. A vételár összege bármilyen, annak megállapítására alkalmas tényező figyelembevételével történik, u. m.: a kisajátított földnek az illető, vagy szomszéd községekben 1913. évbeli vételár, a szokásos haszonbérösszegek, hitelintézetek által eszközölt becslés, katasztrális holdanként, tiszta jövedelem, a föld minőségének szakértő által történt becslése, a földadó és bármely más, az utolsó 5 évről (egészen 1913-ig visszamenőleg) vett adat. A számítás leiben fog történni.

A hol speciális körülmények folytán a fenti módon kiszámított kisajátítási ár aránytalanul magas, vagy alacsony lenne, ott a kisajátítási ár nyomós indok alapján megfelelően módosítható. A 2. czikk *b*) és *c*) pontjaiban említett ingatlanok kisajátítási ára nem haladhatja meg a közönséges értéket és az igatlanok különleges jellege nem vehető figyelembe.

*21. czikk. A tulajdonost, az érdekelt falusiak, a jelzálogos hitelezők, a haszonélvezők és mindazok, a kiknek *bármely más bekebelezett dologi joguk van*, jogosítva vannak a megyei bizottságnak a kisajátítási árra vonatkozó határozatát a táblához megfellebbezni. A fellebbezés a megyei bizottság határozatának (22. czikk) kézbesítésétől, illetve a

hivatalos lapban (Monitorul Oficial) történt közhírré tételétől számított 15 napon belül adandó be. A tábla határozata jogerős.

A jelzálogos hitelezők, haszonélvezők és azok, kiknek bármely más kebelezett dologi joguk van, abban az esetben is fellebbezéssel élhetnek, ha a tulajdonos és a falusiak az árra vonatkozólag egymással megegyeztek.

22. czikk. A megyei bizottságok összes határozatai a gyűlésben történt szóbeli kihirdetésük után az illetékes községi elöljáróságnál és a prefecturán közszemlére és a hivatalos lap útján (Gazeta Oficiala) közhírré fognak tétetni. Az árra vonatkozó határozat a birtok intézőségének székhelyén csakis a tulajdonosnak fog kézbesíttetni.

23. czikk. A tábla a felek meghallgatása után külön tanácsban határoz. Jogában fog állani, hogy új bizonyítékokat szerezzen be, vagy a helyszinen szakértőket hallgasson meg.

*24. czikk. A mennyiben a felek magukat bármely, e rendelettörvényben említett hatóságok előtt ügyvéd által képviseltetik, az ügyvéd nem követelhet más díjazást, vagy más költséget a kisajátítási, illetve birtokbaadási eljárás alatt munkája fejében, mint a mennyi részére a polgári perrendtartás szabályai szerint megállapíttatni fog.

25. czikk. Valamennyi az agrárreform végrehajtásával megbizott hatóság köteles lesz megkeresni az illetékes járásbíróságokat vagy törvényszékeket az iránt, hogy a telekkönyvek a tényleges birtokállapotokkal összhangba hozassanak és hogy a földben részesített falusiak nevei a telekkönyvbe bekebeleztessenek.

*26. czikk. A kisajátítási munkálatok befejezéséig és a vételár kifizetéséig az egyéni, illetve a társas birtokba bocsátott falusiak használat fejében a banknak megfelelő haszonbért fognak fizetni, a melynek összege vita esetén a megyei bizottság által fog véglegesen megállapíttatni.

*27. czikk. A haszonbér összege gazdasági évre számítandó. A mennyiben a bérlő társaság, vagy egyes bérlő talusiak a haszonbért vagy a törlesztési részleteket idejekorán megfizetni elmulasztanák, azok közigazgatási úton fognak behajtatni.

*28. czikk. A szántásokért és vetésekért a tulajdonos egyezség útján megállapított, vagy vita esetén a megyei bizottság által véglegesen meghatározott készpénzkártalanítást fog kapni. (18. és 27. czikkek.)

A gazdasági felszerelés megvásárlása szabad egyezkedés tárgyát képezi.

29. czikk. A kisajátítás alá eső birtokokra vonatkozó haszonbérleti szerződések a falusiak használatába átadott birtokrészekre vonatkozólag összes jogi következményeikkel együtt hatályon kívül helyeztetnek és a haszonbér összege a megmaradó rész arányában leszállíttatik a nélkül, hogy ezért akár a volt haszonbérlő a tulajdonossal szemben, akár a tulajdonos a falusiakkal, vagy a bankkal szemben a jelen rendelettörvényben szabályozott igényeket meghaladó bárminemű igényt támaszthatna.

30. czikk. Miután a birtok kisajátítható részére vonatkozó vitás kérdés jogerősen eldöntetett, a megyei bizottság fogja meghatározni a földben való részesítés iránti jogosultsággal bíró egyének névsorát és a minden egyes jogosultra eső hányadrész mértékét.

*31. czikk. A kisajátított földek kiegészítő-, 5 kat. holdas egész- és 7 kat. holdas telepes-parczellákra fognak felosztatni.

Azokban a községekben, a hol a megművelhető mezőgazdasági terület nem lesz elégséges az összes földben való részesítésre jogosult falusiaknak, 5 kat. holdas parczellákban leendő részesítésére, valamint ott, a hol a lakosság fő megélhetési forrása nem a földmüvelés 5 kat. holdnál ki-

sebb parczellák is alapíthatók, de csakis az agrárbizottság hozzájárulásával.

A földek felosztása és a netalán szükséges sorshúzás a megyei bizottság által fog eszközöltetni.

32. czikk. Az egyes parczellák az illető igényjogosultak munkaképessége és a rendelkezésükre álló eszközök, a föld minősége és ára, úgyszintén a helyi körülmények szerint fog meghatároztatni.

33. czikk. A falusi földmüvesek a következő sorrendben fognak földben részesíttetni:

1. Mindazok a háborúban rokkantakká vált községbeli családfő, volt gazdasági cselédek és mezőgazdasági munkások, a kik a mozgósítást megelőző utolsó két esztendőben, és a mennyiben leszereltettek, a kisajátítás idején is a kisajátított ingatlanon dolgoztak és kik családjukkal együtt képesek a földet megmüvelni. Ugyancsak ide soroztatnak a háborúban elesettek özvegyei és családtagjai, a mennyiben a jelzett feltételeknek megfelelnek.

2. Mindazok a községbeli családfő, volt gazdasági cselédek és mezőgazdasági munkások, a kik az utolsó 2 évben, és a mennyiben leszereltettek, a kisajátítás idején is a kisajátított ingatlanon dolgoztak, a mennyiben a háborúban katonai szolgálatott teljesítettek anélkül, hogy rokkantakká váltak volna.

3. Az összes háborúban rokkantakká vált családfők, a kik családjaikkal együtt képesek a földet megmüvelni. Ide tartoznak a háborúban elesettek özvegyei és családtagjai is.

4. Az összes olyan családfők, a kik a háborúban katonai szolgálatot teljesítettek anélkül, hogy rokkantakká váltak volna.

5. Mindazok a nőtlen férfiak, a kik a háborúban rokkantakká váltak, de a föld megmüvelésére képesek.

6. Mindazok a nőtlen férfiak, a kik a háborúban részt vettek anélkül, hogy rokkantakká váltak volna.

7. A Kormányzó-Tanács rendeletére mozgósítottak családtagjai.

8. Azok az emigránsok, a kik visszatértek, illetve családtagjaik, ha nem lenne más családfenntartójuk.

9. Azok a családfők, a kik nem vettek részt a háborúban.

10. Azok a nőtlen férfiak, a kik a háború folyamán nem teljesítettek katonai szolgálatot. Az egy kategórián belül sorozottak között elsőbbségük van azoknak, a kiknek nagyobb családjuk van, családtagnak számítanak mindazok, a kiket ugyanazon családfő, illetve egyedüli családfenntartó tart el, tekintet nélkül arra, vajjon törvényes vérrokonok-e, örökbe fogadottak-e, vagy sem.

Csakis az összes 1—10. pontig felsorolt egyének kielégítése után vehetők figyelembe azok, a kiknek 5 holdnál nagyobb birtokuk van; azok, a kiknek 5 holdnál kisebb birtokuk van, csakis annyit fognak kapni, a mennyi az 5 holdból hiányzik és azt is csakis azoknak kielégítése után, a kik ugyanabban a kategóriában lévén, egyáltalán semmi földdel sem bírnak.

34. czikk. Az előbbi czikkben feltüntetett egyének között elsősorban fognak földben részesíttetni azok, a kiknek egyáltalán nincs, vagy igen kevés a földjük, a mennyiben egyébként jelen rendelettörvény követelményeinek megfelelnek.

*35. czikk. Az első czikk 3. és 4. pontjaiban felhozott czélokból, valamint a 4. és 9. czikkekben felhozott esetekben a községi előljáróságok annyiszor, a mennyiszer hozzájuk e tárgyban egyéni kérések érkeznek, vagy a mennyiben ők maguk lennének a kezdeményezők, kötelesek lesznek fenti czikkek szerint az agrárbizottság előzetes hozzájárulását kieszközölni.

Azokban a specialis esetekben, a midőn bizonyos területeknek ipari czélokra való kisajátításához szükséges előzetes hozzájárulás megadása kéretik, a kéréshez az iparfelügyelőség, valamint a kereskedelmi és iparkamara véleménye is csatolandó.

Annak elbírálása, vajjon a kérdéses község ipari, bányai, illetve fürdőközpontoknak tekintendők-e vagy sem, esetről esetre az agrárbizottság által fog történni.

A földmívelésügyi ressort hozzájárulása alapján a II. fejezetben foglaltak szerint kell eljárni.

*36. czikk. A mennyiben a falusiak kielégítése után még rendelkezésre álló föld maradna hátra, a legfőbb agrárreformtanács javaslatot fog tenni az agrárbizottságnak az iránt, hogy e rendelettörvény első czikkének második pontjában foglaltakhoz képest új középbirtokok és mintagazdaságok alapittassanak. Az ilyen gazdaságok tekintetében elsőbbségi joguk lesz azoknak, a kik szakismerettel vagy pedig kipróbált gyakorlati ismeretekkel bírnak.

Ugyanígy fog eljárni a legfőbb agrárreformtanács a parochiális sessióknak 2. czikk *b*) pontja szerint való alapítása vagy kiegészítése, valamint a községi elemi iskolák részére legfeljebb 5 kat. holdnyi kis mintagazdaságok kijelölése tárgyában.

37. czikk. A kisajátított területek felosztásánál mindazon községek lakói tekintetbe veendők, a kik községeik földrajzi fekvésénél fogva arra a területre vannak utalva, tekintet nélkül arra, hogy a kisajátított terület mely község határában fekszik; a községi határok megfelelőbb elrendezése és a jogos kérések kielégítése czéljából az egyes községekhez tartozó ingatlanok között átcsatolások is foganasíthatók. Ugyanígy ha egy birtokos egész ingatlanát felajánlja kisajátításra, részére a kisajátításmentes maximum más helyt is, akár ugyanazon község határában, akár másutt, a hol rendelkezésre álló föld létezik, kihasítható.

*38. czikk. A birtokbabocsátástól számított 10 éven belül a falusiaknak birtokbaadott földek meg nem terhelhetők, kivéve a birtok megszerzéséből, amelioratiókra és gazdasági felszerelésre fordított befektetésekből származó hitelezések esetét, sem pedig élők közötti jogügylet útján el nem idegeníthetők.

*39. czikk. Nem részesíthetők sem földben, sem előzetes bérletben azok, a kik a román állam ellen biróságilag megállapítást nyert árulás bűntettét követték el, a kik a mozgósítási parancsnak nem engedelmeskedtek, vagy pedig a román hadseregből megszöktek, továbbá elmebetegek és mindazok, a kik bármely okból gondnokság vagy meghosszabbított gyámság alatt állanak és végül azok, a kiket a megyei bizottságok *4 szavazatból legalább 3 szavazattal erkölcsi indokokból a földben való részesítésre méltatlanoknak fognak minősíteni.*

A szavazás titkos lesz.

A megyei bizottság egyénenként fogja elbírálni azoknak méltatlanságát, a kik az unio kihirdetése óta bebizonyítottan loptak, raboltak, gyujtogattak, gyilkoltak, vagy pedig idegen értékeket csalárd módon visszatartanak és az értékeket jelen rendelettörvény kihirdetésétől számított 60 napon belül törvényes tulajdonosaiknak vissza nem adják, vagy pedig azokat a községi elöljáróságok értesítése mellett az állam rendelkezésére nem bocsátják. A megyei bizottság határozata végérvényes.

A megyei gazdasági tanácsos köteles javaslatba hozni a megyei bizottságoknak azt, hogy vegye vissza kapott földjeiket azoktól, a kik azt anélkül, hogy abban akaratukon kívül álló okok folytán gátolva lennének, meg nem művelik. A megyei bizottság határozata 15 napon belül a legfőbb agrárreformtanácshoz intézett fellebbezéssel megfellebbezhető. Az ekként elvett föld a kisajátítási alapra háramlik át.

III. FEJEZET.

A kisajátítási ár fizetése és az ingatlanoknak az új tulajdonosok által való megvásárlása.

*40. czikk. A birtokok megvásárlása és a kisajátítást szenvedő birtokosok kártalanítása az állam által, egy külön rendelettörvény által alakítandó „Agrár Bank“ útján fog történni.

41. czikk. A kisajátítást szenvedő tulajdonos részére járó kisajátítási ár fizetése az ingatlanok vásárlására szolgáló, legfeljebb 50 év alatt törlesztendő, évi 5%-ot kamatozó állami kötelezvényekben fog történni. A fizetésnél a névérték a valódi értéknek megfelelően számíttatik ki. A kötvények 10 évre zárolva lesznek.

42. czikk. A kötvények csakis a birtok átvétele és a kisajátítási ár végleges megállapítása után fognak a jogosítottak kezeihez kiadatni.

*43. czikk. A földbirtokos e czímleteket személyesen, vagy specialis meghatalmazottja útján köteles átvenni. A földbirtokos ajánlott levélben fog értesíttetni a kiutalásról.

44. czikk. A czímletek felvételekor a bank a személyazonosságnak és a felvételre való jogosultságnak közokirat által való igazolását fogja kívánni.

45. czikk. A mennyiben az ingatlant jelzálogos kölcsön terheli, az ingatlan egész kisajátítási ára visszatartandó és az illetékes járásbíróság, mint telekkönyvi hatóság keresendő meg az iránt, hogy az érvényben álló törvények szerinti sorrendi tárgyalást megtartsa. A jelzálogos hitelezők bírói kiutaló végzés alapján fognak kielégíttetni. Az előlegezett haszonbér, a mennyiben nem volna bekebelezve, a belekebelezett jelzálogos tartozások után fog soroztatni.

*46. czikk. Bármely tulajdoni kereset, valamint bármely az ingatlanra, vagy jövedelmére vonatkozó dologi ke-

reset, vagy dologi jog az ingatlan ellenértékére megy át, anélkül, hogy ez a körülmény a bírói illetékességet megváltoztatná. A kisajátított ingatlanok a megyei bizottságok, vagy a legfőbb agrárreformtanács határozata alapján a törvény erejénél fogva is, minden teher, illeték vagy bélyegköltség és minden egyéb okirat nélkül fognak az államra átháramlani.

A földben részesített falusiak azonban az érvényben álló törvények szerinti bélyeg- és átírási-illetékeket fogják fizetni úgy a kapott ingatlanok vételára, valamint a bank javára bekebelezett vételárhátralékrészlet után is.

A kisajátított ingatlanokat terhelő kegyúri terhek a kisajátított rész arányában a kérdés végleges és egységes rendezéséig az államra fognak hárulni.

E kegyúri terhek tőkésített értékelése a 20. czikk intézkedései szerint fog történni és az értékelés összege a kisajátítási árból az állam javára levonásba fog helyeztetni.

Az ekként megváltott kegyúri terhek az állam által fognak viseltetni és nem fognak az új tulajdonosokra átháramlani.

*47. czikk. A kisajátítási ár végleges megállapításával egyidejűleg és miután a jogosított falusiak birtokba léptek, ki fog számíttatni az ingatlan eladási ára és az az új tulajdonosok között fel fog osztatni.

*48. czikk. Az átadott ingatlanok ára fejében más biztosítékot követelni nem lehet, mint a földben részesített egyén személyes felelősségét és a neki átadott földre történt jelzálogi bekebelezést.

*49. czikk. A kisajátítási és földosztási munkálatok megkönnyítése czéljából az állam az Agrár-Bank részére 25 millió lei kamatmentes összeget fog rendelkezésre bocsátani. Az állam 35% erejéig részesedést vállal a falusiaknak kiosztandó földek vételárából olyanoknál, a kik nem

rendelkeznek a gazdálkodás megkezdéséhez szükséges anyagi eszközökkel.

Az állami hozzájárulásban való e részesítés felett a megyei bizottság javaslatára a legfőbb agrárreformtanács esetről esetre teljes ülésében fog határozni.

Minden telepítésnél az állam a vételár 35%-a erejéig vállal részesedést.

IV. FEJEZET.

Végrehajtási utasítások.

50. czikk. A kisajátításra vonatkozó minden okmány és megkeresés kivétel nélkül, úgyszintén minden bírói és bíróságon kívüli, e rendelettörvény intézkedéseinek végrehajtása czéljából kelt okmány mindennemű bélyeg és illeték alól mentes. A föld felosztása czéljából kelt okiratok és megkeresések, bírói és bíróságon kívüli okmányok továbbra is a törvényes bélyeg- és jogilletékek alá tartoznak.

51. czikk. Mindazok a területek, melyek e rendelettörvény kihirdetésétől számított 6 év alatt nem sajátíttattak ki, e rendelettörvény alapján nem esnek új kisajátítási eljárás alá, még akkor sem, ha kiterjedésük a kisajátítás alól mentes maximumot meghaladná.

Csakis a 4. czikk keretén belül és az ott körülírt czélok elérése czéljából folytatható a kisajátítás e rendelettörvény alapján 12 éven belül.

*52. czikk. E rendelettörvény intézkedéseiben foglaltakat a végrehajtási utasítás és szabályzat fogják kiegészíteni, illetve megmagyarázni.

Ezzel a rendelettörvénynyel ellentétben álló összes törvények és rendeletek hatályon kívül helyeztetnek.

53. czikk. E rendelettörvény a kiegészített Románia törvényhozó testületeinek utólagos jóváhagyása alá esik.

*II. czikk. A ministertanács elnöke és az agrárbizottságban elnöklő államminister bizatnak meg e rendelettörvény végrehajtásával.

—

FÜGGELÉK.

Minthogy a fenti rendelettörvényszöveg 2. czikkének 1. *a)* pontjában a „szövetségeseknek Ausztria-Magyarországgal kötött békeszerződésében" foglaltakra történik hivatkozás, a hivatkozott békeszerződésnek vonatkozó 63. czikkelyét szószerint alábbiakban közöljük:

„Mindazok a 18-ik életévüket betöltött egyének, a kik a 61-ik czikkely értelmében magyar állampolgárságukat elveszítvén, teljes joggal egy új állampolgárságot fognak szerezni, jogosítva lesznek arra, hogy a jelen békeszerződés hatálybalépésétől számított egy évi időn belül azon ország állampolgárságára optionálhassanak, a mely államnak kötelékébe tartoztak, mielőtt az átcsatolt területek állampolgárságát megszerezték volna.

A férj optionálása maga után vonja a feleségnek, a szülők optionálása pedig maga után vonja 18-ik életévüket még be nem töltött gyermekeknek optioját.

Mindazok, a kik az itt körülírt optio-joggal éltek, tartoznak — a következő 12 hónapon belül — állandó lakhelyüket azon állam területére áthelyezni, a melynek javára optionáltak.

Jogukban fog állani, hogy megtarthassák azon ingatlan javaikat, a melyeket azon másik állam területén bírnak, a mely állam területén optionálásukat megelőzőleg állandó lakhelylyel bírtak volna.

Magukkal fogják vihetni mindennemű ingó javaikat. E tényből kifolyólag semminemű sem kiviteli, sem beviteli vámmal vagy illetékkel nem terhelhetők."

Megjegyezzük még, hogy a fentidézett 62. számú czikkely első bekezdésében említett „hatálybalépés“ a békeszerződésnek ú. n. ratifikálásával egyenlő lévén, a ratifikálás időpontjában áll be. A békeszerződés 364-ik czikkelye szerint pedig a szerződés ratifikálva lesz, tehát hatályba lép, a mint azt Magyarország egyfelől és három szövetséges nagyhatalom másfelől ratifikálták.

A román parlament elé terjesztett földreform és ministeri indokolás előterjesztése.

Erdély, Bánát, Krassó és Máramaros részére az agrárreform 1918 nov. 18—decz. 1-én a Gyulafehérváron tartott nemzetgyűlésen megszavaztatott.

A nemzetgyűlés határozatában foglalt kisajátítási és birtokbavételi elveket a 3911/919. törvényerejű rendelet pontosan körvonalozta.

A törvény, a melyet ma önöknek bemutatok, magában foglalja a 3911/919. törvényerejű rendelet alapelveit a gyakorlat által szükségessé lett újításokkal.

A mi a kisajátítást illeti, jelen javaslat pontosabban határozza meg, hogy egészben a kisajátításnál melyek lehetnek a kivételek, kötelezővé téve a kisajátítást a különböző kerületekben a nép sűrűségétől arányos határig.

A 3911/919. törvényerejű rendeletben a kisajátítás 500 holdig, illetve 200 holdig terjed, a 20-as kulcs alkalmazásával. Bizonyos esetekben a kisajátítással a 200 hold alá is lehetett szállni, egészen 50 holdig, de csak rokkantak, hadiözvegyek és közlegelők czéljaira.

A kisajátítás pontatlan meghatározása s a bizottságoknak a kisajátítás szükségessége megállapítására adott hatalom sok törvénybe ütköző visszaélésre adott alkalmat, különösen a kényszerbérletek eseteinél tudvalevőleg, a melyek a végleges kisajátítást megelőzték.

Erdélyben ugyanis a mai napig nem volt kisajátítás, a kisajátítható föld az igényjogosultaknak mint bérlet adatott ki. *A kisajátítható föld egész terjedelme 1.600,000 hold.* Az 1919-ik évben kényszerbérletbe adatott —*)— kat. hold, 1920. évben 800,000 kat. hold s ez év őszén pedig szintén 800,000, a mi feljogosít, hogy azt reméljük, hogy jövő tavaszra összesen legalább is 1.200,000—1.400,000 kat. holdat fog elérni a földmívelőknek bérletbe adott föld.

A jövőbeli kisajátítás érdekében a kényszerbérletek alkalmazásával igénybevett energikus intézkedések daczára is tavaszra még nem fogjuk elérni azt, hogy az összes kisajátítható föld a földmívelők kezére jusson. Ezen nehézség onnan származik, hogy a 3911/919. sz. törvényerejű rendeletben olyképen, mint a hogy most elrendelve van, nincs pontosan körülhatárolva a kisajátítás kiterjedésének mérete. Ezen idézett törvényerejű rendelet szerint, hogy mit lehet kisajátítani és a törvényes mértéket hol lehet túllépni,a kisajátító bizottság állapította meg.

Az ó-királyságbeli kisajátítás, hol a kisajátítás oly hamar és oly pontosan történt, azon elhatározásra bírt, hogy az erdélyi kisajátításra is azon szabályokat alkalmazzam, melyek Romániában oly jól beváltak.

A törvény, a melyet ma itten önöknek bemutatok, a következőkben állítja fel a kötelező kisajátítás eseteit:

Kisajátítandók az ingatlanok: 200 holdig olyan vidéken, a hol nagy a birtokszükséglet; 300 holdig olyan vidéken, a hol közepes; 500 holdig olyan vidéken, a hol a birtokszükséglet már ki van elégítve.

Ezen kisajátításnak méreteit a hadbavonultak száma adja meg. Ezen arányt leghelyesebbnek találtam, mivel ezen reform, melyet ma csinálunk, *inkább sociális, mint közgaz-*

*) A számadat az eredeti szövegből is hiányzik.

dasági reform, azok élvezzék legelsőknek, a kik végigharczolták a háborút.

A túltömött népsűrűségű vidékeken bizonyos esetekben az Agrár-Comité jóváhagyásával a kisajátítással le lehet szállni 100 holdig az összes hadbavonultak javára és nemcsak a hadiözvegyek és hadirokkantak részére, a mint azt a 3911/919. rendelet előírta; közlegelő érdekében pedig 50 holdig lehet leszállni a kisajátítással a magánosok állatfenntartási érdekeiből, de a közbirtokosság, községi vagy úrbéri birtok javára is.

A kisajátítás alá nem vehető ezen határok ugyanazok, mint az ó-királyságban megállapítottak.

A különbség csak az, hogy ott hectárról van szó, Erdélyben meg holdról.

Klima, népsűrűség, mű- és vasutak, városi vásárok szempontjából kétségtelen, hogy Erdély területének egysége — a hold — mezőgazdasági szempontból könnyen equivalensnek vehető a királyságbeli határral.

Ugyanazon kisajátításnak vetettem alá a közbirtokosság és vagyonközösségek művelhető földjeit is, mint a magántulajdont, melyet a 3911/919. törvényerejű rendelet mentesített volt.

Ezen kisajátítások mértékének alkalmazásánál valamelyes kivételeket is teszünk. Vannak Erdélyben intensiv mezőgazdasággal foglalkozó intézmények, organisatiók, valóságos mezőgazdasági agrártelepek. Az ország mezőgazdaságára nagyon hátrányos volna, ha ezeket feloszlatnók. S a fentebbi határok szigorú alkalmazása feloszlásukat eredményezné. Hogy ezeket megőrizhessük, azért vettem be annak lehetőségét, hogy ezen tulajdonosoknak 500 holdig hagyható meg a föld.

*

Közlegelők. Bár Erdélyben a közlegelők intézménye ismeretes és a legtöbb községnek megvan a közlegelője, mégis némelyekben a legelő hiányzik, így tehát alkotni kell s a legtöbbjében kiegészíteni.

Vezető elveim ugyanazok, mint voltak a 3865/920. sz. alatt kihirdetett rendelet községi legelőinek meghatározásánál.

Ezen törvény által alkotott közlegelők a politikai községek tulajdonává válnak.

*

Egy külön fejezet határozza meg a községi erdők szervezését. A közlegelők felállítását célzó törvény, mint a segregálásnak következménye, különböző okokból nem volt objectivitással alkalmazva. Perek nagy száma van emiatt folyamatban. Ezen fejezetben a helyi szükségletek arányában van tervezve a községi erdők kiegészítése.

*

A birtokbavehető jutalékrész szinte ugyanaz maradt, mint a 3911/919. törvényerejű rendelet szerinti, a következő újításokkal:

a) a jutalékrész 7 holdra lett nagyobbítva, a telepítésre szánt helyeken 16 holdra;

b) megengedtem a földmívelő földjének eladását s a középbirtokba való tömörülés lehetőségét;

c) a birtokrészeket feloszthatatlanoknak rendeltük, hogy a birtok szétforgácsolódásának elejét vegyük;

d) családi tűzhelyeket szerveztem, mely a házból s a körülötte levő földből áll;

e) nem engedtem meg a paraszti birtok megterhelését, csak az állam által engedélyezett pénzintézetnél.

*

Megkülönböztetett figyelmet szenteltem a törvény alkalmazására szánt szerveknek összeállítására.

Ezen szervezésre az ó-királyságban végzett kisajátítások és birtokbavételek véghezvitelénél tett tapasztalataim szolgáltak.

*

A mi a kisajátítás és birtokbavétel pénzügyi oldalát illeti, a —*)— számú decrét ezzel az Agrárbankot bízta meg, egy magánintézményt, hogy ezen egész műveletet véghezvigye. Én czélszerűbbnek találtam az államra ruházni egy ilyen nagy socialis mű pénzügyi terhét ezen pénzügyi lebonyolítással tehát a Casa centrală a împropietăririi-t (Birtokbavétel központi pénztára) biztam meg, a mely különben az ó-királyságbeli agrárreformot is financirozza.

*

A mi a vételárat illeti, annak meghatározása szintén a 3911/919. rendelet szabályai szerint történik, azon különbséggel, hogy a fizetésnél egyenlőnek vettem a koronát a leiiel. Szükségesnek tartottam ezen egyenlítést, mivel az ármegállapítás 1914-ben történt, a mikor a korona egyenlő volt a leiiel. Természetes, hogy a fizetés most leiben fog történni, meg kellett tehát adnunk a koronának az értékelés idejében való értékét.

Az Agrár-Comité elnöke:

Const. Garoflid,
minister.

* A decrét száma az eredeti szövegből is hiányzik.

Erdély, Bánát, Krassószörény és Máramaros agrárreformja.

I. RÉSZ.

A kisajátítás.

I. fejezet.

A kisajátítás jogosságáról és mértékéről.

1. §. A nemzetgyűlés azon határozatának 3. §. 5. pontja értelmében, melyet az erdélyi, bánáti, krassói és máramarosi összrománság 1918 nov. 18.—decz. 1-én Gyulafehérváron összegyült jogos képviselői hoztak, a kisajátítást a közérdekre való tekintettel állami feladatnak nyilvánítatik, jelen törvényben foglalt méretek és feltételek szerint:

1. a községi paraszti birtokok kiegészítésére és szaporítására;

2. a községi közgazdaság fejlődésének megkönnyítésére a körülményekhez képest középbirtokok alakítására;

3. a nemzeti ipar fejlődésének megkönnyítése végett úgy a jelenlegi, mint esetleg a geographiai, topographiai és geologiai körülmények által a jövőben kitűzendő ipar számára szükséges föld biztosítására;

4. a városok, bányai, ipari és fürdőközpontok életének megkönnyítésére, a munkások, hivatalnokok és más szerény megélhetésű lakosok számára kis háztartások alapítására alkalmas földek biztosítására;

5. oly jelenlegi vagy jövőbeli szükségletek kielégítésére, melyek általános, culturalis, közgazdasági, socialis, physikai nevelés stb. jellegével bírnak.

2. §. A kisajátítás a birtokot birtokosának minőségére, jogi állására, a kisajátított föld jellegére való tekintet nélkül érinti.

3. §. A kisajátítható uradalmakkal és uradalmi részekkel ezen törvény benyujtásának időpontjától kezdve a tulajdonosok semmi formában sem rendelkezhetnek (indisponibilitás).

4. §. A birtokok kiterjedése 1918 deczember 1-i jogi állásuk szerint állapíttatik meg, figyelembe véve az esetleg ezen időtől a törvény kihirdetéséig történt átadások hatását is. Az 1918 deczember 1-től eszközölt elidegenítések a törvény végrehajtását illetőleg hatálytalanok. Kivételt képeznek és érvényesek maradnak az Agrár-Comité helybenhagyásával történt eladások és a —*)— számú rendelet értelmében eszközölt s telekkönyvbe bevezetett eladások.

5. §. A felosztottan bírt uradalmak a kisajátítás szempontjából osztatlanoknak tekintetnek. A kisajátításnak alávetendő rész a művelhető uradalom bármely részéből kiválasztható.

6. §. Egészben kisajátíthatók:

a) a köz- vagy magánjogi személyek (intézet, szövetkezet, alapítvány) minden falusi és városon kívül fekvő városi birtoka.

Nem sorolandók ide a közlegelők és közerdők és az úrbéri birtokok, úgyszintén sem a vagyonközösségek, sem a magánjogi személyek erdői.

Az Agrár-Comité előzetes beleegyezésével a kisajátítás alól mentesíthetők azon földek, a melyek a fent elősorolt tulajdonosok részéről nyilvánvalóan iskolák fentartására rendeltettek és már 1918 deczember 1-je előtt ezt a czélt szolgálták. Az így fentartott föld kiterjedése nem haladhatja meg iskolánként semmi esetben sem a max. limitált 100 kat. holdat.

A lakóházak kertjeikkel, ültetvényeikkel, szőlőikkel és ipari helyiségeikkel, a malmok azon vizekkel, melyek táplálják, kivehetők a kisajátítás alól és meghagyhatók tulajdonosaiknak kérésükre s az Agrár-Comité beleegyezé-

*) A rendelet száma az eredeti szövegből is hiányzik.

sével, ha azok közgazdasági, egészségügyi, culturalis okból valamely czélra nem szükségesek.

Ipar czéljait szolgáló tűzifaszükségletet kielégítő erdők és erdőrészek megfelelő mérvben mentesíttetnek a kisajátítás alól.

Kisajátításmentes a parochiák művelhető földje maximum 32 kat. holdig, ha az 1918 deczember 1-én az úgynevezett parochialis jobbágytelkek rendeltetésének felelt meg, tehát a canoni részek (canonica portio). A templomi kántorok részére 8 holdra reducált telkek, valamint az iskolák maximum 16 hold földre reducált művelhető földje, a mennyiben 1918 deczember 1-ig tanítói alapítvány jelleggel bírt s a mennyiben tényleg ezen czélt szolgálják. Mentesek 5—10 holdig a templomok egyházi szükségleteinek kielégítésére szánt művelhető földek is.

Éppen így mentes marad minden püspökség részére 100—100 hold művelhető föld, a lehetőség szerint a székhely közelében, érsekségek részére 200 hold föld mentesíthető egyenkint. Ott, a hol ilyen birtokok nincsenek, az 1—3., 5. §. jogosultjainak kielégítése után, ilyenek alkotandók. —

b) azon birtokok, a melyek az 1. §. 5. pontjának szempontjából különös érdekkel bírnak;

c) minden községi és városon kívül eső városi birtok, az elmebetegeknek és gyámság alá helyezetteknek birtoka, ha leszármazóik nincsenek;

d) minden oly községben fekvő 30 holdon felüli (községi) birtok és városon kívül fekvő városi birtok, a mely 1914 július 31 előtt oly tulajdonos kezébe került, a ki nem foglalkozik falusi mezőgazdasággal és azt megterhelte;

e) minden oly 30 holdat meghaladó ingatlan, a mely jelenlegi birtokosának tulajdonába a volt magyar kormány

ingatlanrendelete értelmében 1917 november 1 után jutott, kivételt képeznek azon vásárlások, melyeket az Agrár Comité helybenhagyott;

f) haszonbérletben használt falusi föld, vetett, vagy vetetlen, valamint a falusiak által legalább 5 évig szakadatlanul bérletben tartott föld, ha ezek arra házat, szállást építettek volna, vagy ha azt szőlő- vagy gyümölcsfaültetvényekkel beültették volna, a kisajátítás a birtokos javára hajtandó végre. A bérlők és zsellérek jelen rendelkezések kedvezményeiben szintén részesülnek.

7. §. Kisajátítható az egész művelhető föld:

Jelen rendelettörvény kibocsátásától visszafelé számított 10 éven át szakadatlanul bérletben levő uradalmak községi területen levő földje 30 kat. holdon felül, város területén levő földje 10 kat. holdon felül.

Kivételt képeznek a kiskorúak, köztisztviselők és tényleges katonák cautionalis uradalmai.

8. §. Az összes művelhető falusi birtokok művelhető földje kisajátíttatik, a mennyiben ezen kategoria alá esik és a városokon kívül eső birtokok földjének 200 holdon felüli részei, a mennyiben oly vidéken fekszenek, hol nagy a birtokszükséglet, 300 kat. holdig, a mennyiben oly vidéken fekszenek, hol közepes a birtokszükséglet és 500 kat. holdig, a mennyiben oly vidéken fekszenek, hol a birtokszükséglet már kielégíttetett.

Nagy birtokszükségletű vidék alatt jelen törvény értelmében olyan vidékek értendők, a hol az összes arra jogosított hadbavonultak nem elégíthetők ki; középbirtokszükségletűnek az, a hol az összes arra jogosítottak ki lettek elégítve, s kielégített birtokszükségletűnek az, a hol minden igénylő birtokhoz juthat.

9. §. Túltömött népsűrűségű vidékeken az Agrár Comité előzetes beleegyezésével a kisajátítással 200 kat.

hold határán alul is lehet szállni, egészen 100 kat. holdig, azokban a községekben vagy vidékeken, a hol a jelen törvény 1. §. 1. pontjában meghatározott érdekek elérésére szükséges föld a 87. §. 1—7. pontja szerint jelentkező igényjogosultak részére hiányzik, valamint közlegelő érdekében.

Az osztatlanul bírt uradalmaknál az Agrár-Comité előzetes beleegyezésével, ha szükség van, a kisajátítással le lehet szállni tulajdonosokként 50 kat. holdig.

10. §. Ha a birtokosok főfoglalkozása nem a gazdálkodás és szüleik sem voltak gazdálkodók, a birtok 10 kat. holdig redukálható az Agrár-Comité előzetes beleegyezésével.

11. §. A közbirtokosság művelhető földje azon határig sajátítható ki, a meddig mindenik birtokos tulajdona a vidék szerint meghatározott kisajátítási határnál nagyobb.

Az így kisajátított terület a közbirtok egész területéből jelölendő ki, ezen szempontból oszthatatlannak számítva azt.

12. §. Ott a hol nagy hiány van művelhető földben, a falusi, közbirtokosi, úrbéri közlegelőkből lehet egy részt kisajátítani, vagy az erdészeti hivatal értesítésével a hegyi legelőkből, megváltoztatva annak jellegét, s magát az erdőt is, de csak ha művelésre alkalmas a föld.

13. §. Ha az 1. §. 3. pontjának kérdése, valamint a lakások kérdése nem volna megoldható ezen kisajátítás nyomán elvehető területből, át lehet térni a szükségletek mértékéhez képest egy successiv kisajátításra más területekre is és pedig: községekben a 600 méteres sugarú körzetben levő földekre, városokban, bányai, ipari és fürdőközpontokban egy legtöbb 1000 méteres sugarú körzetben.

Ezen sugár kiindulási pontja a község szélétől számított határ. A jelen pont értelmében kisajátítást szenvedettek a lehetőség szerint máshol hasonló földdel kártalaníthatók.

Ugyanezen czél érdekében kisajátíthatók bizonyos részek a közlegelőkből is, a nélkül, hogy a község rendes

számú állatainak fenntartására szolgáló rész megkisebbülést szenvedjen, ellenkező esetben a kisajátított részt a község más határában kell pótolni.

Egy házhelynek maximum gyanánt $^1/_4$ kat. hold számítható.

Az ilyen birtokrészekkel részesítettek kötelesek a birtokbavételtől számított maximum 5 év alatt az építkezést megkezdeni, különben birtokrészeiket és a befizetett részleteket elvesztik.

Községekben, városokban, bányai, ipari és fürdőközpontokban kisajátíthatók azok az összes telkek is, a melyek 1917 január 1-től számított 5 évig építetlen maradtak, valamint a városok, bánya-, ipari- és fürdőközpontokban fekvő mindennemű magánosok kertjei és parkjai is, a melyek a bányai, ipari és fürdőközpontokhoz tartoznak s nincsenek szoros kapcsolatban valamely lakással, vagy éppen lakásul nem szolgálnak.

14. §. A túlzsúfolt népsűrűségű vidékeken az uradalmak művelhető földjei a falusiak birtokbahelyezésére 100 kat. holdon alul is igénybe vehetők az Agrár-Comité előzetes beleegyezésével s a tulajdonos helybenhagyásával, ha helyette akár a község határában, ha fölösleges föld van, akár a telepítésre szánt helyeken megfelelő területű föld adható.

15. §. Jelen törvény értelmében művelhető földnek számítandó minden föld, melyen mai napig (valamikor) szántottak, a kaszálók, legelők, valamint minden föld, a mi alkalmasnak találtatik művelésre, beleszámítva azon árteret is, mely művelve volt, vagy legelő volt.

A kisajátítás csak a mezőgazdaságilag művelhető földön eszközölhető, azaz az uradalomból a szőlő, bármivel beültetett kertek, a meglevő gyümölcsösök, komlósok, ültetvények, veteményes kertek, beöntözött (csatornázott)

föld, erdők, folyók, tavak, mocsarak, mocsaras helyek, udvarokkal és épületekkel elfoglalt helyek, a ki nem sajátított föld háztartására szükséges föld leszámítása után fennmaradott területek.

16. §. A terméketlen területek, partok, futóhomok, szikes helyek stb., a melyek a kisajátított föld complexumába esnek, mint terméketlen földek sajátítandók ki, s a mennyiben egy compact complexumot képeznek, a politikai községnek adandók, ellenkező esetben a szomszédos lakosoknak kiosztandók.

17. §. A gyakran elöntött föld, a mocsaras, a terméketlen, a gödrök, fövények, valamint a folyók medre egészükben kisajátíthatók, kiterjedésre való tekintet nélkül, arra a czélra, hogy a község vagy állam által felhasználtassanak vagy beerdősíttessenek.

Ha azonban az ilyen tulajdonosok kötelezik magukat, hogy 10 év alatt azokat megjavítják, az Agrár-Comité elhatározhatja, hogy ne sajátíttassanak ki, megállapítva egyszersmind a tulajdonos által vállalt kötelezettségek tervét.

Az előző bekezdésben előírt érdekek elérésére a 10 kat. holdon alóli területeken is lehet kisajátítást végezni.

18. §. Jelen törvény rendelkezései szerint kisajátított föld, ha meghaladja a község és szomszéd községek lakóinak jelenlegi birtokszükségletét, a fölösleg a telepítésig meghagyható volt tulajdonosaik használatában.

Ők ezen földért oly bért fizetnek, mely egyenlő azon kamattal, melylyel az állam tartozik. A bérlet ideje 3 év. Ezen idő 3 évenként megújítható, ha az állam a lejárat előtt 10 hónappal nem értesíti a tulajdonost, hogy földjét, vagy annak egy részét megtartja.

A tulajdonosok a béren kívül még fizetnek a kisajátított földért, a mely használatukban meghagyatott, fenti rendelkezések szerint, állami és községi adót.

De az állam fenntartja azon jogát, hogy a tulajdonos használatából még ezen haszonbéri időn belül is a telepítés előkészítésére szolgáló munkálatok végrehajtására szükséges földet elvehesse.

19. §. A tulajdonos uradalmából kiválaszthatja magának a kisajátítás alá nem kerülő részt, azon feltétellel, hogy az a rész, a mi a falusiaknak maradt, gazdaságilag jól használható legyen. A tulajdonosnak megmaradó résznek a beruházásokkal együtt egységes gazdaságot kell képeznie.

20. §. A tulajdonosnak joga van a gyérebb lakosságú vidéken fekvő birtokából egy részt fenntartani a kisajátítás alól egy gyermeke számára, a ki legalább 1918 decz. 1. előtt megkezdte mezőgazdasági tanulmányait s miután azt a rendes időben befejezte, a mezőgazdasággal fog foglalkozni.

21. §. A birtokosnak több községben fekvő birtoka egységesnek számíttatik, a tulajdonosnak joga van választani, hogy melyik birtokot, vagy birtokrészt kívánja a kisajátítás alól mentesíteni, anélkül, hogy az így választott terület meghaladhatná a 8. §-ban előírt vidéki maximumot.

Ellentétek esetén az Agrár-Comité döntése kötelező a felekre.

A megmaradó részbe beszámítandók azon földek is, a melyek 1918 decz. 1. után a birtokegységből ki lettek szakítva és ilyenformán evidensek a kijátszási tendentiák és az agrárreform meghiúsítására irányuló szándék.

Kivételes eseteken az Agrár-Comité meghagyhat a tulajdonosnak egy vagy több birtokából egy 500 hectárig terjedő területet, ezen szempontból szem előtt kell tartani a már meglevő intensiv és ipari mezőgazdasági beruházásokat.

22. §. Ha a tulajdonos egy falu határán fekvő egész birtokából kisajátíttatik, kisajátíthatók az ezen birtokhoz tartozó épületek is.

Ha a kisajátítandó terület a 200 kat. hold terjedelmét meghaladja, a tulajdonos kérelmére az egész birtok épületeivel együtt kisajátítható.

II. fejezet.

Közlegelők.

23. §. Közlegelők kiegészítése és létesítése czéljából:

I. A kisajátított földből, jelen törvény rendelkezéseinek értelmében, a falu rendes állatállományának fenntartására szükséges terület utalandó ki, de csak legelőnek alkalmas földből.

II. Kisajátíthatók:

a) a magánbirtokosok tulajdonát képező oly csak legelő czéljára alkalmas földek és kaszálók, a melyek területe meghaladja a birtokos saját állatállományának fenntartásához szükséges területet. Rendes állatállomány alatt azon számot kell érteni, a melyre a kisajátítás után megmaradt birtoknak szüksége van, anélkül azonban, hogy ezen kisajátítás tulajdonosokként 50 kat. holdnál alábbszállna;

b) a közbirtokossághoz tartozó legelők és kaszálókból az, a mi meghaladja a közbirtokosok rendes állatállományának fenntartásához szükséges területet;

c) a vagyonközösségek legelőiből és kaszálóiból addig a határig, a mely a lakosok rendes állatállományának ellátására szükséges.

A volt határőrök legelőszükséglelét meghaladó legelőföld azon községeknek fog legelőföldül szolgálni, a melyeknek lakói azelőtt is ott legeltettek;

d) községi és volt városi legelőrészek, valamint azok is, a melyeknek községi megjelölésük van és a melyek felülmulják a helybeli rendes állatállománynak legelési szükségleteit;

e) ott, a hol a lakosság gazdasági érdekei megkívánják, kisajátíthatók az erdészeti hivatal értesítésével erdők is, ha azok talaja alkalmas a legeltetésre;

f) ott, a hol nincsenek községi legelők, vagy nem mindenkinek van a községben legelője és a fentebb szabályozott módon ilyen nem szervezhető, ott erre a kisajátított szántóföldből jelölhető ki egy darab a jelen törvény rendelkezései szerint, anélkül, hogy ezen terület családfőként egy fél katasztrális holdnál többet meghaladjon;

g) a havasi és hegyi vidékeken legelőnek nem jelölhető ki szántóföld.

24. §. A 23. §. *a*), *b*), *c*), *d*), *e*) minden esetében az Agrár-Comité előzetes beleegyezése kikérendő.

25. §. A 23. és 24. §. alapján kisajátított föld csak oly községi legelők felállítására és kiegészítésére szolgálhat, melyet az összes állattartó birtokosok használhatnak, tekintet nélkül arra, hogy művelhető földjük van-e.

Ezen legelők a politikai községek tulajdonai lesznek és erről a községek a megyei gazdasági hivatal vezetése és ellenőrzésével rendelkezhetnek.

26. §. A községi legelők létesítése vagy kiegészítése a házas telkek arányában történik, még pedig havason házanként 8 kat. hold, hegyes vidéken 4 és síma talajon 2 kat. hold.

Ezen számításba beleesik a már létező városi, községi vagy magánlegelő is. Mezőgazdasági munkások, bányászok és iparosok részére csak fejenként 2 állat számára lehet földet számítani bármelyik vidéken.

27. §. A legelő és kaszáló kisajátításánál figyelembe kell venni az erdészeti hivatal és a birtok személyzete állatállományának szükséges legelő és kaszáló területét is, valamint az erdők kihasználására, fafeldolgozásra, bánya és más ipari célokra alkalmazott emberek szükségletét is.

28. §. Bányavidékeken a kisajátított föld új tulajdonosainak joguk van a földalatti rész bányakihasználása érdekében feltétlenül szükséges felszínű területet is felhasználni, fizetve a felszínterület birtokosának kat. holdanként oly összeget, mely egyenlő azzal, a mit ez a földért fizetett.

III. fejezet.

Községi erdők.

29. §. Azon vidékeken, a hol községi vagy városi erdők már létesítve lettek, kiegészítendők a következő módon:

a) elsősorban kijelölendő az erdő területe az egészben kisajátított birtokokból, valamint a jogi személyek és az állam tulajdonából;

b) a hiány arányában a magánerdők sajátítandók ki 200 kat. holdig, a közbirtokból 50 kat. holdig;

c) kisajátíthatók maguk a községi, városi, közbirtoki erdők is, valamint azon községi szinezetű erdők is, melyeknek területe meghaladja a jelen törvényben előírt határokat.

30. §. A községi erdők területe a házak számai szerint számítandó ki. Ezért: a mezőgazdasági vidékeken minden házra 1 kat. holdat, a leszállított termőföldű vidékeken, a hol a lakosság megélhetése állattenyésztés által van biztosítva, 2 holdat, s ottan, a hol a termőföld hiányzik s a lakosság megélhetése az állattenyésztésen kívül házi faiparral biztosítható, 4 kat. holdat szabad számítani.

31. §. A községi erdők területének kiszámításánál a számításba bele kell venni a városi és közbirtokossági erdőket is, valamint azon erdőket is, melyeknek községi erdő szinezetük van; kiterjedésük beleszámíttatik azon területbe, mely fenti szabályok szerint az illetékes községnek kiutalandó lesz. Úgy az erdők kisajátítása, mint azoknak községi erdőkké való átszervezése az állami erdészeti hivatal értesítésével és igazgatása alatt történik.

32. §. A véderdők nem sajátíthatók ki községi erdőknek.

33. §. A már létező községi erdők s a jelen törvény értelmében kiegészítettek az állam erdészeti hivatalának ellenőrzése alatt lesznek gondozva, az érvényben levő törvények rendelkezéseinek megfelelően.

IV. fejezet.

Általános rendelkezések.

34. §. A kisajátított ingatlanokkal együtt ellenérték nélkül kisajátítandók a víz-, vám- és révjogok.

A kisajátított föld belseje az állam tulajdona; egy specialis törvény majd rendezni fogja ezen átmenetet.

35. A kisajátított földekből az állam fenntarthat az általános, culturalis, gazdasági, társadalmi, katonai, phisikai nevelés stb. érdekek jelen és jövőbeli kielégítésére szükséges földet magának.

36. §. A bérleti szerződések a kisajátított birtokokra és birtokrészekre, arányosan leszállítva, jogilag megszünnek, tehát a bérleti összegeket is arányosan le kell szállítani.

Részleges felbontás esetén a tulajdonos köteles visszaadni a bérlőnek a biztosíték arányos részét, a kisajátított földbirtokot illetően.

Azon esetben, ha a bérlő beruházásokat eszközölt a bérleten s ezen beruházások megbecsültettek és kifizettettek a tulajdonosnak a kisajátításnál, evvel egyenlő kártérítésre van joga a tulajdonostól.

37. §. A földbirtok míveléséhez és használatához szükséges utakat és műveleteket, az állatok itatását a természetes itatóknál, úgy a 15. §. utolsó bekezdésében felsorolt kategoriájú földek részére, valamint a kisajátított vagy a tulajdonosnak maradt birtokokon engedélyezni kell.

Az együttesen használt itatók és utak fenntartására szükséges költségeket az érdekeltek arányosan viselik.

38. §. Ha a kisajátított és falusiaknak kiadott birtokon vetések vannak, az aratásig a tulajdonos birtokában maradnak, ha pedig ugar vagy szántás volt, a tulajdonosnak a törvény végrehajtó közegei által megállapított értékre van joga.

V. fejezet.

Ármegállapítás.

39. §. A kisajátított föld ára elsőfokon a megyei kisajátító bizottság által állapíttatik meg. Másodfokon és végérvényesen az ítélőtáblánál.

40. §. A megyei kisajátító bizottság ármegállapítását elsősorban az Agrár-Comité-nek kell beküldeni, a kinek jogában van egy általános összehangzó ajánlatot tenni, mindenik megyére nézve külön. Ezen ajánlatok a megyei bizottság ármegállapításával egyetemben az ítélőtáblának küldendők be végleges megállapítás végett.

41. §. A kisajátított területeknek az ára kat. holdanként, kategoriájuk és minőségük szerint lesz megállapítva. Figyelembe veendők a következő ármegállapító tényezők: a föld eladási ára 1913-ban helyben és vidéken, a vidékbeli bérletek ára, 5%-os tőkésítés mellett, hitelintézetek értékmegállapítása kat. holdanként, a netto jövedelem, földadó és minden egyéb az 1913 előtti 5 utolsó évi értékadat. A számítás leiben történik, az ármegállapításra vonatkozóan a korona egyenlő a leiiel.

42. §. A szőlők és ültetvények ára az 1913. év előtti 5 utolsó év középárában állapítandó meg.

Figyelemmel kell lenni azonban a szőlők és ültetvények korára, az ültetés módjára, hiányokra, változatosságokra, a vegetáczió állapotára, a befektetett összegre stb.

43. §. Az erdők ára az 1913. év előtti 5 utolsó év középárának figyelembevételével állapítandó meg.

Az ármegállapításnál tekintettel kell lenni a faanyag minőségére, fajaira, a közlekedési utakra, az állomástól és értékesítő központoktól való távolságra.

44. §. Az ipari épületek és berendezések ára a beszerzési ár szerint állapíttatik meg, szemmel tartva azok korát és gondozottsági fokát. Figyelembe kell venni használhatóságukat és annak módjait is.

45. §. Örökbérleteknél, taxásbéres földeknél (taxaliștii) és zsellér (jeliștii) földeknél az évenkint fizetett összeg 15-szöröse állapíttatik meg, vagy az 5 utolsó évben természetben évenkint szolgáltatott teljesítmények értéke alapulvételével.

VI. Fejezet.

A kisajátítási eljárás szervezetéről.

46. §. A kisajátítást végrehajtó bizottságok:

I. Agrár-Comité;

II. Megyei kisajátítóbizottság.

III. Járási kisajátítóbizottság.

I. Agrár-Comité.

47. §. Az Agrár-Comité a törvény végrehajtásának legfelsőbb vezető és egységesítő szerve; ő igazgatja és ellenőrzi a kisajátítást illető összes munkálatokat, valamint a birtokbahelyezést, telepítést (colonizare), közbirtokok létesítését s a közbeeső időben a kisajátított földnek a bérbeadását.

48. §. Az Agrár-Comitének felülvizsgálási joga van a megyei kisajátítóbizottság határozatai felett, ha jelen törvénynyel ellenkeznek (más bizottság elé utalás).

Kérheti a járási bizottságtól a már befejezett birtokbatételek kiegészítő vizsgálatát, hogy ellenőrizhesse, hogy a jegyzékbe nem vétetett-e fel olyan lakos, a ki nem igényjogosult, vagy az igényjogosultak közül nem maradt-e ki valaki.

49. §. Az Agrár-Comiténak a közjó érdekében joga van felmentést adni a 6. §. *d*) és *e*) pontokban megnevezett birtokoknak az integrális kisajátítás alól, olyképen, hogy azokon a kisajátítás a 8. §. értelmében történjen.

Az Agrár-Comité határoz az 1. §. 3., 4. és 5. pontjainak eseteiben is.

50. §. Az Agrár-Comiténak Erdély, Bánát, Krassó és Máramaros részére egy 7-tagú osztálya lesz.

II. A megyei kisajátítóbizottság.

51. §. Megyénként egy vagy több öttagú bizottságból áll; elnöke az ítélőtábla egy bírája, kit az igazságügyminister delegál, ennek hiányában a törvényszék elnöke által kijelölt törvényszéki bíró, aztán egy másik, szintén a törvényszék elnöke által kijelölt törvényszéki bíró, az Agrár-Comité egy delegáltja, a megyei gazdasági tanácsos és a megyei erdőmérnök.

Minden megyei bizottság mellett egy titkár is működik.

52. §. Szótöbbséggel határoz és pedig a műveletek befejezése után azonnal. A határozat tartalmazza az indokolást, a különböző rendelkezéseket, a bizottságnak és titkárjának aláírását.

53. §. A megyei bizottság hatásköre:

1. Elsőfokon határozza meg a kisajátított föld és a rajta levő épületek árát.

2. Végső fokon határoz a járási bizottságok határozatai ellen beadott fellebbezések felett. A birtok jogi állásáról,

a kisajátított föld minőségéről, kiterjedéséről, kiválasztásáról és megállapításáról, az egy tulajdonoshoz tartozó birtokok számáról, valamint a birtokbavételig eső időközbeni bérlet kataszteri holdankénti áráról határoz.

A megyei bizottságnak az ezen tekintetben hozott határozatai véglegesek és végrehajtandók, ellenállási, fellebbezési, felfolyamodási jog nélkül, az Agrár-Comité felülvizsgálási jogának a határozat végrehajtásától számított egy évig való fenntartásával.

A határozatokat a „Monitorul Oficial"-ban (Hivatalos Közlöny) és a helyi lapok egyikében közzé kell tenni.

III. A járási kisajátítóbizottság.

54. §. Minden járásbírósági kerület számára egy, mely három tagból áll; a járásbiró, mint elnök, az Agrár-Comité egy delegáltja és a kerületi gazdász (agranom).

A bizottság szótöbbséggel határoz és pedig a műveletek befejezése után azonnal, a melyek jegyzőkönyvbe foglaltatnak, a mely tartalmazza a felek állításait, a határozat megindokolását, a bizottságnak és titkárjának aláírásait.

Ezen jegyzőkönyvek a kisebbségek különböző véleményeit is magában foglalják.

55. §. A járási bizottság hatásköre kiterjed:

1. Elsőfokon ítélkezik a kisajátítás szempontjából a birtok jogi állapota, terjedelme, helyzete s a kisajátítandó rész megválasztása és megállapítása fölött.

Ezen czélból a bizottság meghallgatja a felek előadásait, a határozat hozatalára szükséges adatok megszerzése végett vizsgálatokat végez s ezeknek tisztázására szakértőket bízhat meg.

2. Összegyűjti az összes szükséges adatokat:

a) a kisajátított művelhető (szántó, legelő, kaszáló) föld kategoria és minőség szerinti árának megállapítására;

b) az erdők, szőlők, mindenfajta ültetvények, építmények, ipari helységek, mocsarak, sások, közlegelők, ártérterületek, művelhetetlen föld stb. árának megbecslése, melyek kisajátítás alá esnek;

c) megállapítja a II. fejezet rendelkezéseinek megfelelően a községi legelők felállítására, illetőleg kiegészítésére szükséges föld kiterjedését;

d) a bérlet kataszteri holdankénti árának a birtokbatételéig közbeeső időben való megbecsülésére.

56. §. A (kisajátítást) alkalmazó szervek működési eljárása majd rendeletben és intézkedésekben lesz megadva.

VII. Fejezet.

A kisajátításnál követendő eljárás.

57. §. Jelen törvény rendelkezéseinek végrehajtását a kártalanítást illetőleg az Agrár-Comité végzi a Birtokbavételi központi pénztár (Casa Centrala a împropietăririi) által.

A kisajátítási munkálatok az egész országban egyszerre indulnak meg.

58. §. Mindazon tulajdonosok, a kiknek földbirtoka jelen törvény szerint egészben vagy részben kisajátítás alá esik, kötelesek egy hónapon belül e törvénynek kihirdetése után a tulajdonában levő vagy 1914 július 31-ig tulajdonában volt minden birtokáról külön-külön egy-egy jegyzéket a birtokon illetékes járásbírósághoz benyujtani, a melyben fel kell sorolva legyen:

a) a földbirtok neve, a falu, község, járás és megye, a hol a birtok fekszik;

b) a tulajdonos neve, jogi állapota és tényleges lakóhelye;

c) a birtok jelenlegi és 1914 júl. 13-iki jogi állapota;

d) a földbirtok telekkönyvi száma, valamint a birtok kiterjedése, részletezve katasztrális holdanként, hogy mennyi az erdő, kert, szőlő, öntözhető föld, művelhetlen föld, mocsarak stb. és mennyi művelhető föld;

e) a jelenleg és 1914 júl. 13-án bírt földbirtokainak helyrajzi száma, fentebb jelzett egész és részleges kiterjedésének kitüntetésével;

f) hogy bérbe volt adva a föld 1921 márczius 1-én és mióta, s hogy most is bérletben van-e;

g) azon földbirtok vagy birtokok, a melyből a törvény által megengedett maximumot megtartani akarja;

h) hogy van-e a birtokon intensiv ipari vagy mezőgazdasági szervezet, miben áll az s mily összeget fektetett bele és milyen területekre van szüksége, ha a 21. §. szerint azt fenntartani akarja ezen szervezetnek fenntartására, valamint azon földbirtokrész, a melyet ezen czélra választ;

i) hogy a ténylegesen birtokolt föld a telekkönyvben felvett birtokkal megegyezik-e és hogy vannak-e folyamatban tulajdonjogi vagy birtokháborítási pörök;

k) kataszter szerinti összjövedelem és földadó. Házak és ipari építmények stb.;

l) a birtok vételára egészben vagy kataszteri holdanként, az osztatlan örökségek becsértéke, a hitelintézetek minden értékelése, jelezve az évet is, melyben az értékelés történt, illetve a díj kifizettetett.

Az említett nyilatkozatot a kiskorúak és gyámság alatt állók helyett törvényes képviselőjének (gyám) kell benyujtani, haz az ingatlan törvényes vagy szerződéses haszonélvezettel (ususfructus) van megterhelve, úgy a haszonélvező kötelessége a nyilatkozatot kiállítani.

59. §. A járásbíróság a beérkezett nyilatkozatokhoz csatolja a telekkönyvi hivatalos kivonatokat és a járási bizottsághoz továbbítja őket.

A járásbíróságnak gondoskodni kell arról, hogy a telekkönyvi hivatal minden földbirtokra, a mely ezen törvény értelmében kisajátítás alá esik, a kisajátítást bejegyezze.

60. §. A tulajdonos által adott nyilatkozat a kisajátítási munkálat alapjául szolgál. Ki ezen nyilatkozatot a fent előírt egy hónap alatt be nem adja, elveszti a jogát, hogy a kisajátítás alkalmával elkövetett hibákat helyreigazítsa, kivéve, ha beigazolt vis-majorra tud hivatkozni.

A községi előljáróságok kötelesek ezen rendelet megjelenése után 3 napon belül a tulajdonosokat írásban is felszólítani ezen nyilatkozat benyujtására. A felszólítás a földbirtok intéző hivatalához küldendő, melyről a vevény megőrzendő.

61. §. A járásbíró a tulajdonosok nyilatkozatáról hiteles másolatokat köteles beküldeni, egyet a Központi pénztárnak, egyet a Kolozsvári Igazgatóságnak, egyet az illetékes megyei gazdasági tanácsosnak.

62. §. A járási kisajátító bizottságok működésüket legkésőbb jelen törvény kihirdetésétől számított 70 napon belül kötelesek megkezdeni.

Munkálataikat a beadott nyilatkozatok alapján kezdik meg és a bármilyen úton nyert oly tudósítások alapján, hogy a kisajátításnak alávetett valamely birtokról annak tulajdonosa nem adott be nyilatkozatot.

Bárkinek jogában áll a bizottság tudomására hozni a törvény értelmében nyilatkozatra kötelezettek elkövetett mulasztásait.

63. §. A munkálatok megkezdésének napjá a bizottság elnöke adja tudomásul egyrészt a tulajdonosnak a birtokintézőséghez, vagy a nyilatkozatban megjelölt lakásra küldött idézéssel, másrészt a Birtokbtatételi központi pénztárnak az illetékes gazdasági tanácsos útján.

64. §. A kijelölt napon a járási bizottság megjelenik a helyszínén, megállapítja azon földbirtok területét, melyre

a nyilatkozat történt, a föld különböző kategoriáit, az épületeket és más javakat s azon területet, mely a törvény szerint a tulajdonosnak hagyandó meg.

Egyidőben az ármegállapításhoz szükséges adatokat is gyűjti.

65. §. A járási kisajátítóbizottságnak a kisajátításra vonatkozó egyhangúan hozott határozata, ha a felek közül senki által nem fellebbeztetik meg, jogerős és azonnal végrehajtandó.

66. §. A járási kisajátítóbizottság a munkálatok elvégzése után azonnal, még a helyszínén határoz egy négy példányban felvett jegyzőkönyvben, a melyből egy a megyei gazdasági tanácsosnak adandó át, s a harmadik pedig az illetékes község irattárában megőrzendő s kivonatban közzéteendő a Monitorul Oficial-ban (Hivatalos közlöny). Az okmánytár pedig a járásbíróságon őrzendő meg.

67. §. A járási kisajátítóbizottság határozatai ellen a megyei kisajátítóbizottsághoz lehet fellebezni, úgy a tulajdonosnak, mint a falusiaknak, valamint a Birtokbatételi központi pénztárnak a bizottságba delegált tagja, a gazdasági tanácsos, vagy pedig saját igazgatósága által.

A fellebbezési határidő 15 nap. Mindenki részére a határozatadástól kezdődik.

68. §. Azon esetben, mikor a határozat nem egyöntetűen hozatott, az hivatalból a megyei kisajátítóbizottság által felülvizsgálandó. Ezen czélból a járási kisajátítóbizottság elnöke köteles hivatalból felterjeszteni az iratokat.

69. §. A megyei bizottság elnöke, ha hozzá a 35. §. szerint előírt fellebbezés és 36. §. szerint hozott határozatok beérkeztek, kitűzi a tárgyalás határnapját, mely a fellebbezés beérkezésétől számított 15 napnál rövidebb nem lehet. Ezen határidő az ítélkezési helyiség ajtaján kifüggesztendő s idézés által tudtul adatik:

a) a tulajdonosnak a jószágigazgatóságához, vagy a nyilatkozatban megjelölt lakására való kézbesítéssel;

b) a falusiaknak pedig azon község elöljárósága ajtaján való kifüggesztéssel, a hol a birtok fekszik. Ezek azon községbeliek kiküldöttjeivel lesznek képviselve, kik a kisajátított földet kapták;

c) a Birtokbatételi központi pénztár, a Földhitelintézet igazgatósága az igazgatóság székhelyére küldött idézéssel.

Mindkét kisajátítóbizottság előtt a parasztok egy delegáltjuk által képviseltethetik magukat, a tulajdonosok pedig vagy személyesen, vagy pedig szintén képviselőjük által. Egyik bizottság előtt sem képviseltethetik magukat a felek ügyvéd által.

70. §. A megyei bizottság által hozott határozat, a mennyiben a föld árára vonatkozik, a Hivatalos közlönyben való megjelenésétől számított 15 napon belül megfellebbezhető a táblához, a mely sürgősen és sorrendben ítélkezik.

Az ítélőtábla határozata ellen sem ellentmondásnak, sem felfolyamodásnak helye nincs.

VIII. Fejezet.

A kisajátítás végrehajtása.

71. §. A kisajátítóbizottságok végleges határozatait a járási kisajátítóbizottság hajtja végre a kataszteri igazgatóság delegált műszaki mérnöke által jelen rendelet integráns, specialis szabályainak értelmében.

72. §. Ezen czélból a járási kisajátítóbizottság a végrehajtás megkezdésére határnapot tűz ki, a kataszteri igazgatóság delegált mérnökéhez eljuttatja az összes adatokat, valamint a kisajátítás iratait.

73. §. A kataszteri igazgatóság delegáltja, a kisajátítóbizottságok végleges határozatainak értelmében, a kisajátí-

tott föld térképét megalkotja, felhasználva ezen czélra a már meglevő kat. térképeket, vagy új terveket készít a specialis rendelkezések alapján és a tagosítás technikai munkálataira érvényben levő rendelkezései betartásával.

Az új tervezet hitelesítése után természetben is kijelölendők a kisajátított föld határai.

A helyszínén végzett munkálatok befejezése után, a járási bizottság a járásbírósághoz fordul a végleges kisajátítási határozatoknak a telekkönyvbe való bejegyzése végett, betáblázva rá az állam tulajdoni jogát. Az eredeti terv megküldetik a kataszteri igazgatóságnak, melyről egy másolat a kisajátítási irattár részére tartandó vissza, a mely a járásbíróság irattárában őrzendő meg, egy másik másolat az illetékes községi előljáróságnak küldendő meg.

IX. fejezet.

A kisajátított földek kihasználása. Árának kifizetése, a terheknek liquidatiója.

74. §. A kisajátítási műveletekkel párhuzamosan az Agrár-Comité a Birtokbavételi központi pénztár által megindítja a kisajátított föld parczellázását és annak eladását a parasztok kezeibe.

75. §. A birtokbatétel végrehajtásáig a kisajátított föld bérletként használható. A kisajátításnak alávetett föld bérletbe adása, a mennyiben annak kiterjedéséről, kiválasztásáról és áráról van szó, a megyei kisajátítóbizottság által állapíttatik meg.

76. §. A bérletbeadás munkálatainak megkezdésével egyidőben a Központi pénztár *mezőgazdasági kihasználási társaságokat szervezhet*, a kiknek kiadhatja kezelésbe a kisajátításnak alávetett földet. Ezen társaságok tagjai csak saját kötelezettségeikért felelősek.

77. §. A kisajátítást szenvedett birtokosnak járó összeg készpénzben vagy kölcsönkötvényekben fizetendő ki, melyek 50 évi amortisatióra s évi 5% kamatra állíttatnak ki. Névértékük azonban tényleges értéknek veendő a kifizetésnél.

Az összes jogi személyeknek a kisajátított föld ára 5%-os kölcsönkötvényekben fizetendő ki.

78. §. A kisajátított föld árának kifizetése a föld tulajdonosának azonnal megkezdődik, mihelyt a kisajátítás végleges. A kifizetést az állam eszközli azáltal, hogy a pénztárnak a készpénzt és kölcsönkötvényeket kiutalja.

Az állam érvényesen felmenti magát az ár átutalásának tényével. A tulajdonos maga veszi át a pénztártól az összeget vagy a kölcsönkötvényeket, a bíróság, mint telekkönyvi hivatal meghatalmazásának bemutatása mellett.

79. §. Nem akadályozhatja meg a kisajátítást az ingatlanra vagy a jövedelemre vonatkozó semmiféle igény, kereset vagy reáljogok, mint a törvényes vagy szokásos mentességek, jelzálogok, haszonélvezet, szolgálmány, örökbérlet, előjegyzés, bármilyen természetű is legyen az, ha még az állam által el is van ismerve s ennek következtében a kisajátított részre vonatkozóan a megfelelő vételárnak a letéti bank járadékkötvényeiben való kiutalványozása napjával megszünik. A bíróság a telekkönyvi hatóságok útján a kisajátítási központi pénztár kérésére, az ár kiutalványozásának bizonyítása után, elrendeli a kisajátított részre vonatkozóan minden ilyen teher törlését és lezárását minden ilyen vonatkozású eljárás vagy kereset ügyiratainak.

Hasonlóképen a kiutalványozásig semmiféle olyan engedmény, kereset, előjegyzés, zárlat sem foganatosítható az állam közbejöttével, a mely nem veszi figyelembe a fentebbieket s a melyek már foganatosíttattak is, nem létezőknek fognak tekintetni.

80. §. A tulajdonos köteles saját maga vagy megbízottja által felvenni a kártalanítási összeget. Az összeg felvételénél a személyazonosság és meghatalmazás hivatalos megállapítással igazolandó.

81. §. Az ingatlanra vagy jövedelemre vonatkozóan minden követelés, kereset, valamint az ingatlanhoz tartozó minden reáljog átmegy azoknak ellenértékére, ez a körülmény azonban nem változtathatja meg a bíróság illetékességét.

82. §. Minden visszakövetelési eljárás, tulajdoni vagy járadék iránti igény, valamint az ingatlan minden reális joga átszármazik azoknak ellenértékére, anélkül, hogy a bíróság illetékessége megváltoznék.

Az inhaereus patronatusok kisajátított részének terhei az államra mennek át a kisajátított rész arányában, az ügy későbbi, végleges, egységes elrendezéséig.

Az átvett terhek felbecsülése jelen törvény rendelkezései szerint történik s az egyenérték leszámítandó a kisajátítás árából az állam javára.

A patronusi jogokat és kötelezettségeket ilyenformán átvévén az állam, azok nem mennek át az új birtokosra.

II. RÉSZ.

A birtokbavétel.

X. fejezet.

Az igényjogosultak sorrendje.

83. §. Jelen törvény alapján kisajátított föld azon czélból parczelláztatik, hogy jelen törvény rendelkezései és módozatai szerint egységes birtoktagokban eladassék a földmívelőknek.

84. §. A földmívelő parasztok a következő sorrendben lesznek földdel ellátva:

1. Azon családfők, mezőgazdasági cselédek és munkások, a kik a mozgósításuk napjától számított két utolsó évben s a kisajátítás idején is azon földbirtokon művelték a rájuk eső részt és a háborúban rokkantakká váltak, de családtagjaikkal együtt a földet meg tudják művelni.

Ugyancsak ide soroztatnak az özvegyek és a háborúban elesettek hozzátartozói, ha a fentjelzett kívánalmaknak megfelelnek.

2. Azon mezőgazdasági cselédek és munkások, ha családfők, ugyanazon földrészt, amelyet az utolsó két évben és a kisajátítás ideje alatt, ha leszereltek, műveltek, vagy pedig ha hadiszolgálatot végeztek anélkül, hogy rokkantakká váltak volna.

3. Mindazon családfők, a kik a háborúban rokkantak lettek, de családtagjaikkal együtt képesek a földet megművelni.

Ugyancsak ide sorolandók az özvegyek és a háborúban elesettek családjai.

4. Mindazon családfők, kik a háború alatt hadiszolgálatot végeztek, anélkül, hogy rokkantak lennének.

5. Nőtlen férfiak, kik hadirokkantak lettek, de képesek a földet megművelni.

6. Nőtlen férfiak, kik hadiszolgálatot teljesítettek, de nem rokkantak.

7. A kormányzótanács rendelete alapján mozgósítottak.

8. A kivándoroltak, ha visszatértek, illetőleg családjaik, ha más fenntartójuk nincsen.

9. A háborúban részt nem vett családfők.

10. A háború alatt katonai szolgálatot nem teljesített nőtlen férfiak.

85. §. A kisajátított föld kiosztásánál résztvesznek

mindazon községeknek lakói, a kik geographiai helyzetüknél fogva ezen területhez vannak utalva, nem véve tekintetbe azt, hogy a kisajátított földbirtok azon községnek határán fekszik-e vagy sem, elsőbbségi joguk lévén azon lakóknak — ha mindjárt más megyebeliek is — kik azon birtokon dolgoztak, vagy legeltettek.

A községi határok jobb kifejlesztésére és az igényjogosultak kielégítésére a községeket akár fel is lehet cserélni.

86. §. Mikor a kisajátított föld nem elégséges az igényjogosultaknak, egy részüknek más vidéken lehet földet adni, ott, a hol adható, elsőbbségben részesítendők a hadi rokkantak és özvegyek, az egy kategoriájúak közül az idősebb s a melyiknek rendezettebb háztartása van.

87. §. Ha az ugyanolyan kategoriájú igényjogosultak többen vannak s a birtokrészek száma nem elégséges, sorshúzással kell dönteni.

88. §. Nem részesülhetnek földbirtokban, sem haszonbérben azok, a kik bírói ítélet útján megállapított árulást követtek el a román állammal szemben, román katonaszökevények s a kik a behívó rendeletnek nem engedelmeskedtek, az elmebajosok s azok, kik bármilyen oknál fogva gyámság vagy meghosszabbított gondnokság alatt állanak s végül azok, a kiket a megyei bizottság $^3/_4$ szótöbbséggel erkölcsi okokból méltatlanoknak ítél arra, hogy földben részesüljenek. A szavazás titkos. A megyei bizottság személyenkint külön állapítja meg annak bűnösségét, ki azzal van vádolva, hogy az egyesülés kihirdetése óta lopott, rabolt, gyujtogatott, ölt. A megyei bizottság határozata végleges.

XI. Fejezet.

A kisajátított föld felparczellázása.

89. §. A kisajátítás alkalmával a földbirtokrészek meglevő birtokok kiegészítésére vagy létesítésére 7 holdas területekre darabolandók fel, telepítési czélokra pedig 16 kat. hold terjedelműekre.

90. §. Azon helységekben, a hol a művelhető föld nem elégséges arra, hogy az összes 7 kat. holdas birtokrészre jogosult földmívelők földet kapjanak, valamint ott is, a hol a lakosok főmegélhetési forrása nem a mezőgazdaság. A megyei bizottság 7 kat. holdnál kisebb birtokrészeket is alkothat.

91. §. Ha a falubeliek kielégítése után rendelkezésre álló föld marad, az Agrár-Comité mintagazdaságokat állíthat fel az elemi és tanítóképző iskolák részére, ezen telepek nem haladhatják meg az 5 kat. holdat; a megint rendelkezésre álló földből pedig jelen törvény 1. §. 2. pontja értelmében új középbirtokokat alakíthat. Ilyen birtokokhoz azoknak lesz joguk, a kiknek erre különleges képzettségük vagy kipróbált tapasztalati ismeretük van és kötelezik magukat azt személyesen üzemben tartani.

92. §. A havason, hegyen, vagy sík területen kisajátított kaszálók csak személyes tulajdononként 3 kat. holdig adhatók el.

XII. Fejezet.

Végrehajtó szervek.

93. §. A birtokbaadás végrehajtó szervei a következők:

1° Helyi bizottság.

2° Járási birtokbaadási bizottság.

3° Megyei bizottság.

1. A helyi bizottság áll: jegyző, bíró, pap, tanító,

igazgató, adószedő és 2—3 delegált falubeli (kebelükből választott).

A helyi bizottságnak kötelessége egy jegyzéket készíteni, melybe felveendők mindazok, a kiknek jelen törvény rendelkezései értelmében s az általa megszabott elsőbbség szerint joguk van arra, hogy földet kapjanak.

2. A járási birtokbaadási bizottság tagjai:

a) a községen illetékes járás bírája vagy helyettese, ezek hiányában a főszolgabíró vagy szolgabíró;

b) a kerületi agronomus, vagy a gazdasági bizottság delegáltja;

c) az Agrár-Comité delegáltja.

94. §. A járási bizottság állapítja meg az igényjogosultak névjegyzékében foglaltak jogosultságát és sorrendjét a 33. és következő §-oknak megfelelően; a bizottság szótöbbséggel határoz. Egyenlő szavazat esetén az elnök szavazata dönt. Határozatai a megyei birtokbahelyezési bizottsághoz fellebbezhetők meg.

95. §. Megyei birtokbatételi bizottság megyénként egy vagy több működik, tagjai:

a) a törvényszéki elnök által kinevezett törvényszéki bíró;

b) az Agrár-Comité műszaki és gyakorlati gazdasági ismeretekkel bíró delegáltja;

c) a megyei gazdasági tanácsos, vagy helyettese.

Minden megyei bizottság mellett a szükség szerint egy vagy több titkár is működik; a bizottság elnöke a törvényszéki bíró.

A megyei bizottság székhelyén ítél, még pedig utolsó fokon a földkiosztási névjegyzékek felett, ha vita merülne fel, véglegesen megállapítva azon parasztok névsorát, a kik földre igényjogosultak lehetnek. A megyei bizottság állapítja meg a községbeli mintaföldarab nagyságát s a birtokbahelyezendők közt a sorshúzást végzi.

XIII. Fejezet.
A birtokbaadási eljárás módja.

96. §. A helyi bizottság elkészíti a birtokbahelyezendők névsorát. Ezen névsor 15 napig kifüggesztve tartandó a községházának, templomnak, iskolának s minden hivatalos helyiségnek az ajtaján.

97. §. A járási bizottság legkésőbb 10 nap alatt határoz, jelen törvény kihirdetésétől számítva, a helyi bizottságok által készített névjegyzék helyessége felett. Székhelyén hozza ítéletét. A lezárt névjegyzékek 30 napig kifüggesztendők a község hivatalos helységeinek ajtaján. Kifüggesztésükről két példányban jegyzőkönyv veendő fel, egyet a község irattárában őrizve meg, a másik az irattárral együtt elküldendő a megyei bizottságnak. A meg nem elégedő felek a kihirdetéstől számított 30 napon belül fellebbezhetnek a megyei bizottsághoz.

98. §. A megyei bizottság a tárgyalásra határnapot tűz ki és dönt székhelyén a vitás igények felett véglegesen és megállapítja legkésőbb 30 nap alatt mindazoknak nevét, a kiknek joguk van földet venni, megállapítja a községbeli mintaföldarab nagyságát s a birtokbahelyezendők közt a sorshúzást intézi, ha esete előfordul. A sorshúzás kategoriánként történik nyilt gyűlésen, a bizottság színe előtt. Az igényjogosultak sorshúzására kitűzött idő minden községben legalább előtte 10 nappal a felek tudomására hozandó. A felek delegáltjai meghívandók.

XIV. fejezet.
A birtokbahelyezés végrehajtási módja.

99. §. A parczellázást megelőzően az Agrár-Comité a kisajátított föld tekintetében határoz, még pedig:

a) az általános köz- és az állam érdekeinek kielégítésére szükséges területről;

b) a közlegelők kiegészítésére és szervezésére szolgáló terület nagyságáról, a hol ily legelők nincsenek, vagy legalább is nem elegendő mennyiségben;

c) a falu háztartásainak nagyobbításához szükséges földről, új faluk alapításáról, utakról, itatókról stb.

100. §. A végleges birtokbatételi névjegyzékek alapján a megyei bizottság elrendeli a parczellázás tervének elkészítését a kataszteri igazgatóság működő mérnöke által, a külön szabályok szerint.

101. §. A járási bizottság a kat. mérnökökkel a végleges birtokbavételi munkálatok s az elkészített parcellázási tervek alapján, a helyszínen természetben végrehajtja a parczellázást s végzi el a birtokrészek kiosztását s az igényjogosultakat a birtokba helyezi.

102. §. Ezen munkálatok 3 példányban készítendők el, a melyből egy a helybeli község irattárában marad, a második a megyei gazdasági tanácsnak s a harmadik pedig a birtokbatételi központi pénztárnak adandó ki.

103. §. Mihelyt a birtokbavételi munkálatok be vannak véglegesen fejezve, a járási bizottság beküldi az eredeti parczellázási tervezetet a kataszteri igazgatóság kartographiai osztályának, az összes iratok pedig egy birtokbavételi terv egy másolatával elküldendők a járásbíróságnak, hogy a telekkönyvbe a végzett parczellázások s a birtokbahelyezettek tulajdonjoga a birtokra bejegyeztessék. Egy másik másolat az illetékes községi előljáróságnak küldendő.

XV. fejezet.

Telepítés.

A telepítés az ókirályságbeli agrárreformtörvénynek rendelkezései szerint történik.

XVI. fejezet.

A birtokrészek elidegenítése.

Az ókirályságbeli agrárreformtörvénynek rendelkezései szerint történik.

XVII. fejezet.

A birtokrészek oszthatatlansága.

Az ókirályságbeli agrárreformtörvénynek rendelkezései szerint történik.

XVIII. fejezet.

A birtokrészek tagosítása.

Az ókirályságbeli agrárreformtörvénynek rendelkezései szerint történik.

XIX. fejezet.

A birtokrészek ára.

135. §. Mihelyt a kisajátított föld ára véglegesen meg van állapítva s a jogosult parasztok beléptek a birtokba, megállapítandó az ingatlan vételi ára és a keletkezett új gazdaságokra elosztandó.

A parasztok a birtokbalépéskor megfizethetik a kisajátított földnek vagy ingatlannak egész vagy csak részbeni árát.

136. §. Az új tulajdonosok a föld ára mellett még évenként járulékot mint adót is fizetnek, a kisajátítási munkálatok költségeinek fedezésére.

Ezen adót az Agrár-Comité határozza meg, de az évenként fizetett összeg 20%-nál nagyobb nem lehet.

137. §. Az állam az ingatlanok vételi árához a vételár 20% mérvében hozzájárul azért, hogy azok, a kik elég anyagi eszközzel nem bírnak, gazdálkodáshoz kezdhessenek.

Ezen hozzájárulást illetőleg a megyei bizottság előterjesztésére az Agrár-Comité határoz.

XX. fejezet.

Végrehajtási rendelkezések.

138. §. A kisajátításra vonatkozó akták és átiratok kivétel nélkül, valamint a kisajátítás végrehajtása ügyében hozott összes bírói végzések és intézkedések bélyeg- és illetékmentesek. A birtokbahelyezés érdekében történő okmányok és átiratok, valamint bírói és nem bírói ügyiratok, továbbra is a törvényes bélyegilleték alá esnek.

139. §. Végrehajtási utasítások és rendelkezések fogják kiegészíteni és részletesen körülvonalazni jelen törvény rendelkezéseit.

A jelen törvénynyel ellenkező összes törvények és rendeletek hatálytalanok.

Jelen törvényt az Agrár-Comité hajtja végre.

A „NÉPIES IRODALMI TÁRSASÁG"
KIADVÁNYAI.

EDDIG MEGJELENTEK:

MAGYAR NYELVEN:

— A román irredendista mozgalmak története *(dr. Jancsó Benedek)*	200 K
— A magyar-román békeszerződés magyarázata	10 „
— Az amerikai Unitárius Egyházi Bizottság jelentése Erdélynek a román uralom alatti helyzetéről	15 „
— A Református Presbiteri Világszövetség jelentése Erdélynek a román uralom előtti helyzetéről	30 „
— Az erdélyi történelmi Egyházak és Románia	30 „
— Az erdélyi róm. kath. Egyházmegye és a román imperium	15 „
— A magyar földbirtok balkanizálása . .	80 „
— Az erdélyi román földbirtoktörvények (eredeti szöveg magyar fordításban) . .	40 „
— Szolgaföldön nem nyughatnak (hazafias versgyűjtemény)	10 „

ERDÉLYI MAGYAROK KÖNYVESHÁZA:

1. Csaba királyfi	5 K
2. Székely nóták	5 „
3. Bálványos vár	5 „
4. Szent Anna tava	5 „
5. Székely népballadák I.	5 „
6. Két történet a régi székely világból . .	5 „
7. Székely népmesék I.	5 „
8. Székely népballadák II.	5 „
9. Székely népmesék II.	5 „
10. Gábor Áron, az ágyúöntő székely . . .	5 „
11. Székely nóták II.	5 „
12. A kolozsvári bíró és egyéb mondák . .	5 „

(Folytatás a hátlapon.)

„AZ ÉN KÖNYVEM“ SOROZATBÓL MEGJELENTEK:

1. Gyulai Pál: Szilágyi és Hajmási . . . . 3 K
2. Benedek Elek: Történet három juharfáról . 3 „
3. Kovács József dr.: Jó rét, jó legelő, jó állatnevelő . . . . . 3 „
4. Benedek Elek: Igazságos Mátyás király . 3 „
5. Tüdős Kálmán dr.: Jó egészség . . . . 3 „
6. Jókai Mór: Uti levelek Erdélyből . . . . 3 „

ANGOL NYELVEN:

— Pictures of Transylvania *(Makoldy)* . . 30 K
— There is no czeh culture in Upper Hungary *(Makoldy)* . . . . . 30 „
— Transylvania under the rule of Roumania 30 „
— Report of the Commission of Presbiterian Churches . . . . . 30 „
— The Historical Churches of Transylvania and Roumania . . . . . 30 „
— The Hungarian Peace Treaty . . . . 30 „
— „Recrudescunt vulnera“ religious Persecution in Transylv. (Transylvanian News) 5 „

FRANCZIA NYELVEN:

— La Transylvanie sous le Régime Roumain 30 K
— Les Droits de Liberté sous le Régime des Roumains. (Nouvelles de Transylvanie) 5 „
— Pourquoi y a-t-il tant d'habitans de vagon? 5 „

OLASZ NYELVEN:

— Le ruine della nostra coltura (Novelle della Transilvania) . . . . . 5 K

NÉMET NYELVEN:

— Urkunden siebenbürgisch-sächsischer Politik. (Siebenbürgische Nachrichten) . 5 K

Fenti művek könyvkereskedésekben is kaphatók, de a feltüntetett árak előzetes beküldése esetén portómentesen küldi meg a

„NÉPIES IRODALMI TÁRSASÁG“
Budapest, VI., Vilmos császár-út 55. II. em. 2. — és az

„ERDÉLYI HÍREK“ kiadóhivatala
(Budapest, X., Pongrácz-út, Auguszta Menekült-Telep.)